

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. NEYLAN ZİYALAR

**ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİNİN BİLDİRİMİNE YÖNELİK ÖĞRETMEN
TUTUMLARI**

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

OYA YETİŞ

İSTANBUL, 2017

İstanbul, 17 Mayıs 2017

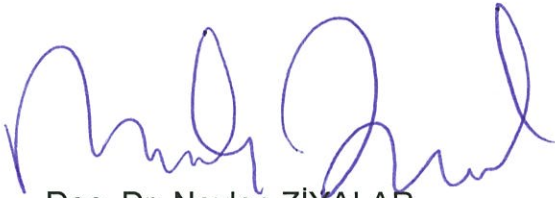
İ.Ü.ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Lisansüstü Öğretim Yönetmeliğinin 36.maddesi uyarınca Enstitünüz Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'nın yüksek lisans öğrencisi Oya YETİŞ'in,

“Çocuk İstismarı ve İhmalinin Bildirimine Yönelik Öğretmen Tutumları”

Adlı tezi jürimizce tetkik edilmiş ve kendisine tez savunması yaptırılmıştır.

Yukarıda adı geçen tezin ve tez savunmasının kabul edilmesine oy birliğiyle karar verilmiştir

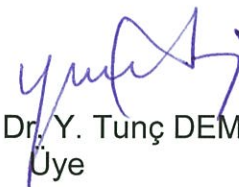
Doç. Dr. Neylan ZİYALAR
Jüri Başkanı
Danışmanı

Yard. Doç. Dr. Mustafa OKUDAN
Üye

Yard. Doç. Dr. Z. Belma GÖLGE
Üye

Yard. Doç. Dr. Y. Tunç DEMİRCAN
Üye

Yard. Doç. Dr. Engin EKER
Üye

TEŞEKKÜR

Bu çalışma İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Tez çalışmamın başından sonuna kadar ilgisini, bilgisini ve desteğini esirgemeyen, tez çalışmamın her aşamasında beni yüreklendiren kıymetli hocam Sayın Doç. Dr. Neylan ZİYALAR'a,

Çalışmam boyunca desteklerini yanımda hissettiğim değerli arkadaşlarıma, bana zihinlerinin ve kalplerinin derinliklerini açarak, mağduriyetlerine, mutluluklarına ve üzüntülerine tanıklık etme şansı veren tüm danışanlarıma,

Hayatımın her döneminde koşulsuz şartsız yanımda olan, ben olmama en büyük katkıyı sağlayan kıymetli annem Gülten YETİŞ ve babam Zekayi YETİŞ'e, hayat yolculuğumun değişmez yol arkadaşları olan kardeşlerim Çiğdem YETİŞ ve Elif YETİŞ'e teşekkürlerimle...

Oya YETİŞ

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
TABLolar LİSTESİ.....	iv
1. GİRİŞ ve AMAÇ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	9
2.1. ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİ.....	9
2.1.1.1. Fiziksel istismar.....	11
2.1.1.2. Duygusal istismar.....	13
2.1.1.3. Cinsel istismar.....	16
2.1.1.4. İhmal.....	20
2.1.1.5. Çocuğun istismar ve ihmali risk faktörleri.....	22
2.1.1.6. Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili farkındalık, bilgi düzeyleri ve zorunlu bildirim hakkında ülkemizde yapılan çalışmalar.....	27
2.2. KAMU GÖREVLİSİNİN SUÇU BİLDİRMEMESİ SUÇU.....	29
2.2.1.1. Türk Ceza Kanunu'nda yer alan bildirmeme suçları.....	30
2.2.1.2. Kamu personelinin suç bildirmemesi suçunun unsurları.....	34
2.2.1.2.1. Maddi unsur.....	34
2.2.1.2.2. Manevi unsur.....	35
2.2.1.3. Kamu görevlisi kavramı.....	37
2.2.1.4. Bildirimin şekli ile ilgili unsurlar.....	38
2.2.1.5. Milli Eğitim Bakanlığı mevzuatında çocuk istismarı ve ihmalinin bildirimi.....	40

2.2.1.6. Uluslararası düzenlemelerde çocuk istismarı ve ihmalinin bildirilmesi ile ilgili unsurlar.....	42
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	47
3.1. Katılımcılar.....	47
3.2. Veri Toplama Araçları.....	47
3.3. İşlem	48
3.4. Veri Analizi.....	49
4. BULGULAR.....	50
5. TARTIŞMA ve SONUÇ.....	76
6. ÖNERİLER.....	90
7. ÖZETLER.....	92
8. KAYNAKÇA.....	96
9. ÖZGEÇMİŞ.....	111
10. EKLER.....	112
10.1. FORMLAR.....	112
10.2. İZİNLER.....	119

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Katılımcıların Meslek Gruplarına Göre Dağılımları.....	50
Tablo 2: Katılımcıların Mesleklerinde Çalışma Süresine Göre Dağılımları.....	50
Tablo 3: Katılımcıların Çalıştıkları Kurum Türüne Göre Dağılımları	51
Tablo 4: Katılımcıların Daha Önce Alınan Eğitim Değişkenine Göre Dağılımları....	51
Tablo 5: Katılımcıların Daha Önce Yapılan İhbar Değişkenine Göre Dağılımları	52
Tablo 6: Katılımcıların Bildirim Sürecinde İlk Tercih Edecekleri Birim İle İlgili Tercih Dağılımları	53
Tablo 7: TCK 278 ve 279. Madde Hakkında Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 2. maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları.....	57
Tablo 8: TCK 278 ve 279. Madde Hakkında Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 9. maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları	58
Tablo 9: TCK 278 ve 279. Madde Hakkında Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 12. maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları.....	59
Tablo 10: TCK 278 Ve 279. Madde Hakkında Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 13. maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları	60
Tablo 11: TCK 278 Ve 279. Madde Hakkında Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 14. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları	61
Tablo 12: Branş Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 2. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları	62

Tablo 13: Branş Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 9. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları.....	63
Tablo 14: Branş Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 14. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları.....	64
Tablo 15: Branş Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 15. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları	65
Tablo 16: Çalışma Süresi Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 15. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları.....	66
Tablo 17: Çalışılan Kurum Türü Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 6. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları.....	67
Tablo 18: Çalışılan Kurum Türü Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 8. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları.....	68
Tablo 19: Çalışılan Kurum Türü Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 11. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları.....	68
Tablo 20: Çalışılan Kurum Türü Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 14. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları	69
Tablo 21: Daha Önce Alınan Eğitim Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 2. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları.....	69
Tablo 22: Daha Önce Alınan Eğitim Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 9. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları.....	70
Tablo 23: Daha Önce Alınan Eğitim Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 11. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları.....	71

Tablo 24: Daha Önce Alınan Eğitim Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 12. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları	72
Tablo 25: Daha Önce Alınan Eğitim Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 13. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları	73
Tablo 26: Daha Önce Alınan Eğitim Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 14. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları	74
Tablo 27: Daha Önce Alınan Eğitim Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 15. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları	75

1. GİRİŞ ve AMAÇ

Çocuğun istismarı ve ihmali dünyanın her yerinde tanımı, biçimi ve sıklığı değişiklik göstermek üzere varlığını sürdürmektedir. Sıklıkla çocuğun tanıdığı kişiler tarafından uygulanması ve yinelenmesi, kimi zaman süreklilik arz etmesi, gittikçe şiddetlenmesi, biçimlerinin değişmesi nedeniyle çocukluk çağında yaşanan travmatik olaylardan en zor tedavi edilenlerden biridir (Johnson, 2000: 110-112).

Yetişkin birey ya da bireylerin bilerek veya bilmeyerek çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikolojik gelişimini, psikososyal durumunu olumsuz yönde etkileyen her türlü davranış ve eylemsizliği çocuk istismarı olarak değerlendirilir (Dereobalı, 2013: 52). Çocuğun ihmal ve istismarı aynı zamanda bir suç olarak tanımlandığından, ihmal ve istismarın yetkili makamlara bildirimini ülkemizde yasal olarak zorunlu kılınmıştır (Koca, 2012: 116, Walsh, 2012: 490).

Çocuğun istismarı ile ilgilenen her disiplin konuyu kendi bakış açısından ele almış, konu ile ilgili çalışan her araştırmacı da çalıştığı grubun kültür ve normlarını dikkate almıştır. Ülkemiz de bu açıdan, çocuğa yönelik kötü muamelenin hukuki tanımının, görünürlük biçimlerinin, önleme ve azaltma yöntemlerinin geliştirilmeye çalışıldığı bir ülkedir.

Toplumların sağlıklı bir şekilde gelişip değişebilmesi için gelecek nesillerin korunması, bakımı ve eğitimi çok büyük önem arz etmektedir. Bunun önündeki en büyük engellerden biri de çocukların fiziksel, ekonomik, cinsel ya da duygusal yönden istismar edilmesi yahut ihtiyaçlarının karşılanmamasını içeren ihmale uğramalarıdır.

Çocuğu korumanın ilk adımı istismar ve ihmali önlemeye çalışmak, çocuğa ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir hayat sunmaktır. Ancak yıllardır ne kadar özen gösterilirse

gösterilsin, çocukların bir kısmının istismar ya da ihmal yaşantısı ile karşı karşıya kaldığını biliyoruz. Bu durumda zararın boyutunu azaltmak için, yapılması gereken en iyi şeylerden biri erken müdahale sistemlerinin oluşturulmasıdır. İstismar ve ihmalin bildirim zorunluluğu, işte burada karşımıza çıkmaktadır. Bildirimin şekli ve zamanı, çocuktaki duygusal ve davranışsal değişimin tespitinin yapılması ile ilgili beceriler çocukların yaşadıkları olaylardan nasıl ve ne kadar etkileneceklerini belirler.

Türk Ceza Kanunu, suç teşkil eden davranışların daha hızlı biçimde öğrenilmesi, suçu önleyici ve azaltıcı tedbirlerin hızlı biçimde alınabilmesi için hem tüm vatandaşlara hem de kamu personeli ve sağlık çalışanlarına suçu bildirim yükümlülüğü getirmiştir. Kamu hizmeti gören personel, göreviyle bağlantılı olarak öğrendiği hal ve davranışları yetkili makamlara bildirmekle sorumludur. Çocuğun istismar ve ihmali de bu suçlar kapsamına girmektedir.

Çocukların her türlü kötü muameleden korunması eğitim, tıp, hukuk, psikoloji gibi bilimlerin ortak çalışma alanlarından biridir ve bu konuda çocuklarla ilgili detaylı izlenimlerin edinilmesinde, istismar ve ihmal belirtilerinin fark edilip ortaya konulmasında öğretmenlerin de büyük payı bulunmaktadır. Ülkemizde olduğu gibi birçok ülkede de öğretmenler çocuk istismarı ve ihmali bildirmekle yasal olarak yükümlüdür. Bununla birlikte öğretmenlerin böylesine kritik ve hassas müdahaleler için bilgi edinme yolları ve zorunlu bildirim bakış açıları tartışma konusu olmuştur (Goldman ve Grimbeek, 2015).

Uluslararası literatürde, öğretmenlerin çocuk istismarını bildiriminde sosyoekonomik geçmiş, ırk, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, sahip olunan çocuk sayısı, geçmişte istismara uğramış olup olmama, önceden çocuk istismarı vakası ile karşılaşmış olmama, çocuk istismarı ile ilgili eğitim alıp almama, çocuk istismarı ve ihmali ile

ilgili bilgi düzeylerinin bir değişken olarak ele alındığı bilgisi yer almaktadır (Webster, 2005: 1284).

Çocuğun cinsel istismarı ile ilgili öğretmen tutumları ölçeğinin orijinal formu Avustralyalı araştırmacılar (Walsch ve ark., 2012) tarafından geliştirilmiştir. 14 maddelik bu ölçekte, bildirim sürecinde gerekli sorumluluğu alma, sistemin bildirim sonrası işlerliğine güven ve bildirime duyulan mesleki ilgi olmak üzere üç alt boyut bulunmaktadır. Ölçek daha sonra Malezyalı araştırmacılar tarafından (Choo ve ark., 2013) Malezyalı bir örnekleme faktör analizine tabi tutulmuştur. Malezyalı araştırmacıların yaptığı çalışmanın Avustralyalı araştırmacıların çalışmasından farkı, spesifik olarak cinsel istismara değil çocuğun istismar ve ihmalinin tamamını kapsayan, çocuğa yönelik kötü muamele kavramına odaklanmış olmasıdır (Choo ve ark., 2013: 234-235).

Ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde ölçek, anket vb. araçlar yoluyla çocuk istismarı ve ihmalinin bildirim sürecine yönelik öğretmenlerle yapılmış kapsamlı bir çalışma olmadığı görülmüştür. Yapılan çalışmaların daha çok nitel araştırma yöntemleri ve küçük gruplarla yapıldığı, hipotetik vakalarla ilgili sahip olunan düşüncelerin, farkındalıkların ve tutumların farklı branşlarda görev yapan öğretmenlerle incelendiği tespit edilmiştir.

Çocuk istismarı ve ihmeline yönelik tutum, düşünce ve inançları tespit etmek için yapılan bu araştırmalar şüphesiz ki literatür ve öğretmen eğitimi programlarının hazırlanması için kıymetli veriler içermektedir. Ancak Türk Ceza Kanunu'nun öğretmenleri de kapsayan bildirim zorunluluğu ile ilgili tutumların incelendiği bir çalışmanın olmadığı görülmektedir.

Bu çalışmada Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görev yapmakta olan öğretmenlerin, Türk Ceza Kanunu'nun suçu bildirme yükümlülüğü maddelerine ilişkin

deneyimlerinin incelenmesi ve ihbar yükümlülüğünün gerçekleştirilme süreçleri ile ilgili bilgi edinilmesi amaçlanmıştır. Tutumları değerlendirmeye yönelik bu çalışmanın yürütülmesi ile çocuğun istismar ve ihmali bildirmekle yükümlü olan ve çocukla erken yaştan itibaren temasta olan bir meslek grubu olan öğretmenlerin konu hakkındaki tutum ve düşüncelerinden haberdar olunmasına katkı sağlayacaktır.

Toplumsal kabuller, inanışlar ve aile dinamiği istismarın ortaya çıkış sebebi olabileceği gibi aynı zamanda bildirim sürecini de etkiler (Reitsema ve Grietens, 2015). Çocuğun istismar ve ihmaline müdahalede, bildirim kendisi kadar zamanlama, bildirim şekli ve bağlamsal şartlar da zararın boyutunu belirlemesi açısından önem taşımaktadır. Ayrıca rapor etme davranışı üzerinde, bildirime bakış açısının da önemi olduğu bilinmektedir.

Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali bildirmeye yönelik tutum ve düşüncelerinin incelenmesi, yasal değişikliklerin planlanması, konuyla ilgili farkındalığın artırılması, öğretmenlerin bildirim sürecini sahiplenmeleri ve konu hakkında oluşturulacak geniş çaplı okul temelli stratejilerin oluşturulması için önem taşımaktadır (Choo ve ark., 2013).

Öğretmenin çocuğa yönelik kötü muameleyi rapor etmekle ilgili tutumlarının belirlenmesi, konuyla ilgili etkili çözüm önerilerinin geliştirilmesinde, bildirim sürecinin daha sağlıklı işleminde ve daha fazla müdahale ihtiyacı olan çocuğu daha kısa sürede ve daha etkili biçimde ulaşılabilmesinde yardımcı olacaktır. Ayrıca spesifik olarak öğretmenlerle çalışılması sayesinde, çocuk istismarı ve ihmali konusunda öğretmen eğitimi programlarının gözden geçirilmesi ve öğretmenlerin hizmetiçi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi mümkün olabilir.

Bu çalışma kapsamında aşağıda yer alan alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Katılımcı öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre (branş, çalışılan kurum türü, çalışma süresi, çalışılan okul kademesi, daha önce alınan çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim, daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu yapılan bildirim, Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddeleri hakkında bilgi sahibi olup olmama) Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 1. maddeye verdikleri cevaplar farklılaşmakta mıdır?
2. Katılımcı öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre (branş, çalışılan kurum türü, çalışma süresi, çalışılan okul kademesi, daha önce alınan çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim, daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu yapılan bildirim, Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddeleri hakkında bilgi sahibi olup olmama) Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 2. maddeye verdikleri cevaplar farklılaşmakta mıdır?
3. Katılımcı öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre (branş, çalışılan kurum türü, çalışma süresi, çalışılan okul kademesi, daha önce alınan çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim, daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu yapılan bildirim, Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddeleri hakkında bilgi sahibi olup olmama) Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 3. maddeye verdikleri cevaplar farklılaşmakta mıdır?
4. Katılımcı öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre (branş, çalışılan kurum türü, çalışma süresi, çalışılan okul kademesi, daha önce alınan çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim, daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu yapılan bildirim, Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddeleri hakkında bilgi sahibi olup olmama) Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 4. maddeye verdikleri cevaplar farklılaşmakta mıdır?

5. Katılımcı öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre (branş, çalışılan kurum türü, çalışma süresi, çalışılan okul kademesi, daha önce alınan çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim, daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu yapılan bildirim, Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddeleri hakkında bilgi sahibi olup olmama) Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 5. maddeye verdikleri cevaplar farklılaşmakta mıdır?
6. Katılımcı öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre (branş, çalışılan kurum türü, çalışma süresi, çalışılan okul kademesi, daha önce alınan çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim, daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu yapılan bildirim, Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddeleri hakkında bilgi sahibi olup olmama) Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 6. maddeye verdikleri cevaplar farklılaşmakta mıdır?
7. Katılımcı öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre (branş, çalışılan kurum türü, çalışma süresi, çalışılan okul kademesi, daha önce alınan çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim, daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu yapılan bildirim, Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddeleri hakkında bilgi sahibi olup olmama) Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 7. maddeye verdikleri cevaplar farklılaşmakta mıdır?
8. Katılımcı öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre (branş, çalışılan kurum türü, çalışma süresi, çalışılan okul kademesi, daha önce alınan çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim, daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu yapılan bildirim, Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddeleri hakkında bilgi sahibi olup olmama) Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 8. maddeye verdikleri cevaplar farklılaşmakta mıdır?

9. Katılımcı öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre (branş, çalışılan kurum türü, çalışma süresi, çalışılan okul kademesi, daha önce alınan çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim, daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu yapılan bildirim, Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddeleri hakkında bilgi sahibi olup olmama) Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 9. maddeye verdikleri cevaplar farklılaşmakta mıdır?
10. Katılımcı öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre (branş, çalışılan kurum türü, çalışma süresi, çalışılan okul kademesi, daha önce alınan çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim, daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu yapılan bildirim, Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddeleri hakkında bilgi sahibi olup olmama) Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 10. maddeye verdikleri cevaplar farklılaşmakta mıdır?
11. Katılımcı öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre (branş, çalışılan kurum türü, çalışma süresi, çalışılan okul kademesi, daha önce alınan çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim, daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu yapılan bildirim, Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddeleri hakkında bilgi sahibi olup olmama) Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 11. maddeye verdikleri cevaplar farklılaşmakta mıdır?
12. Katılımcı öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre (branş, çalışılan kurum türü, çalışma süresi, çalışılan okul kademesi, daha önce alınan çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim, daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu yapılan bildirim, Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddeleri hakkında bilgi sahibi olup olmama) Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 12. maddeye verdikleri cevaplar farklılaşmakta mıdır?

13. Katılımcı öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre (branş, çalışılan kurum türü, çalışma süresi, çalışılan okul kademesi, daha önce alınan çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim, daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu yapılan bildirim, Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddeleri hakkında bilgi sahibi olup olmama) Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 13. maddeye verdikleri cevaplar farklılaşmakta mıdır?
14. Katılımcı öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre (branş, çalışılan kurum türü, çalışma süresi, çalışılan okul kademesi, daha önce alınan çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim, daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu yapılan bildirim, Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddeleri hakkında bilgi sahibi olup olmama) Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 14. maddeye verdikleri cevaplar farklılaşmakta mıdır?
15. Katılımcı öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre (branş, çalışılan kurum türü, çalışma süresi, çalışılan okul kademesi, daha önce alınan çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim, daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu yapılan bildirim, Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddeleri hakkında bilgi sahibi olup olmama) Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 15. maddeye verdikleri cevaplar farklılaşmakta mıdır?

2. GENEL BİLGİLER

2.1. ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİ

Çocuk istismarı kavramı, toplumların kültürel, dini ve ahlaki değerlerine göre değişen biçimlerde açıklanmaktadır. Bu nedenle çocuk istismarı denildiğinde evrensel olarak geçerli olacak bir tanım yapmak güçleşmektedir. Çocuk istismarı ve ihmalinin birbirinden farklı birçok tanımı olmasına karşılık tanımların ortak özelliği, yetişkinin davranışının ya da pasifliğinin çocuğun farklı gelişim yüzlerini olumsuz etkilemesidir.

Çocuk istismarı, 18 yaşından küçük bireylerin, yetişkinler tarafından fiziksel, zihinsel, ekonomik, cinsel, duygusal olarak zarar görmesine neden olan, çocuğun bedensel ve ruhsal sağlığını zarara uğratan bilerek ya da bilmeyerek yapılmış her türlü davranışı içerir (WHO, Taner ve Gökler, 2004; Turhan ve ark., 2006, Güner ve ark., 2010). Çocuk ihmali ise, yetişkinin çocuğa karşı sorumluluklarını eksik yerine getirmesi ya da hiç yerine getirmemesi nedeniyle çocuğun maddi ve manevi zarar görmesidir.

Çocukluk dönemine ait örseleyici yaşantıların, ergenlik ve sonrası dönemde farklı semptomlara neden olabildiği bilinmektedir. Zoroğlu ve ark. (2001) tarafından yapılan bir çalışmada ülkemizde aciliyetle önemszenmesi gereken konulardan birinin çocuğun istismarı ve ihmali olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmada örneklem grubunu oluşturan 3 gençten birinin çocukluk döneminde çocuk istismarı ya da ihmaline maruz kaldığı bulgulanmıştır. Aynı çalışmada çocukluk çağındaki istismar ve ihmalle, kendine zarar verme davranışı, intihar girişimleri ve yüksek düzeyde disosiyasyon arasında güçlü bir ilişkinin varlığı ortaya çıkarılmıştır. Yine aynı şekilde çocukluk döneminde yaşanan duygusal ve fiziksel istismarın, ergenlik döneminde kişinin diğerleriyle yakın ilişkiler kurma becerisini olumsuz etkilediği tespit edilmiştir (Durmuşoğlu ve Doğru, 2006).

Madde kullanım bozukluğu olan bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantılarının daha sık olduğu, daha düşük benlik saygısına sahip oldukları, çocukluk çağı kötüye kullanımı arttıkça sorunlarına akılcı sorun çözme yöntemleri yerine duygusal başa çıkma yöntemleri ile yaklaştıkları da bilinmektedir (Toker ve ark., 2011: 86-88). Çocukluk çağındaki istismarın uzun dönem etkilerinden biri de dürtüsel davranışlar ve riskli davranışlara yönelimi arttırmasıdır. Bu nedenle çocuk istismarının önlenmesi ve etkilerinin en aza indirilmeye çalışılması çok önemlidir (Erel ve Gölge, 2015: 191-195).

İstismarın azaltılması ve önlenmesi ile ilgili en önemli sorun, hem vatandaşlar hem de görevli personelin istismar olayı ile ilgili bildirimini geciktirmesi ya da yapmamasıdır (Schönbucher ve ark., 2012). Çocuğun her türlü kötü muameleden korunması amacıyla, ülkemizde çocukların istismar ya da ihmal edildiği bütün olayların bildirimini tüm vatandaşlar için yasal bir zorunluluk haline getirilmiştir. Türk Ceza Kanunu kamu görevlilerine ve kamu hizmeti yapan herkese ayrıca suçun bildirimini ile ilgili bir sorumluluk yüklemiştir.

Çocuğun istismar ve ihmalinin tanınabileceği ortamların başında, çocukların neredeyse günlerinin yarısını geçirdikleri okul akla gelmektedir. Öğretmenler çocuğu hem sıklıkla kontrol edebilme hem de çocuğun davranışlarını geçmişte sergilediği davranışlarla da karşılaştırma olanağı bulmaları açısından istismar ve ihmal söz konusu olduğunda daha değerli veriler elde etme şansına sahiptir (Crenshaw ve ark., 1995). Tüm bu bilgiler, öğretmenlerin bildirim süreci ile ilgili bilgi düzeylerinin ve tutumlarının, çocuk istismarı ve ihmeline müdahalenin niteliğini belirlemede önemli olduğunu belirtmektedir.

Öğretmenin çocuğun istismar ya da ihmali fark edip anlamlandırabilmesi, tanıyabilmesi ve gerekli müdahaleyi yapabilmesi için konu ile ilgili bilgi düzeyi önem arz etmektedir. Goldman ve Grimbeek (2015) tarafından yapılan çalışmaya katılan öğretmenlerin % 60'ı

çocuk cinsel istismarı ile ilgili bilgileri internet ve radyo televizyon aracılığıyla edindiklerini, % 18'i ise çocuk cinsel istismarı ile ilgili hiçbir kaynaktan bilgi edinmediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca aynı çalışmaya katılan ilkökul öğretmenlerinin %46'sı bir öğretmen olarak çocuk cinsel istismarının bildirimindeki rollerinin ne olduğunu bildiğini, %20'si ise konu hakkında bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir.

2.1.1.1.Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, çocuğun bedenine yönelik olarak gerçekleşen kaza dışı her türlü yaralayıcı ve zarar verici davranışı içerir. Fiziksel olarak görülen zararlar tanılanmasına rağmen, fiziksel istismarın etkilerini sadece beden yaralanmaları ile açıklamak mümkün değildir. Çocuğun uğradığı fiziksel zarara, çoğu zaman psikolojik, duygusal, sosyal ve zihinsel sıkıntılar eşlik etmektedir (Pelcovitz ve ark., 2000).

Tokat atmak, tekmelemek, çimdiklemek, sarsmak, bir cisimle vurmak, kıpırdamaması için bağlamak, kesici, delici ya da yanıcı bir aletle yaralamak, ev eşyaları ile vurmak, aşırı sıcak su ile yıkamak, boğmaya çalışmak fiziksel istismarın çeşitli türleridir. Sadece fiziksel istismar veya fiziksel istismara eşlik eden diğer istismar türlerinin birlikteliği ile insanın en temel hakkı olan yaşama hakkı da kişinin elinden alınabilir. Literatürde çeşitli şekillerde uğradıkları fiziksel istismar sonucu, hayatını kaybeden vaka örnekleri mevcuttur (Erkol ve ark., 2014: 1279).

Fark edilmesi ve tanılanması diğer istismar türlerine göre daha kolay olsa da, dayanın bir disiplin aracı olarak kullanılması, çocuğun ebeveynin sahip olduğu bir varlık olarak görülmesi, sağlık ve eğitim sektöründe çalışan personelin konu hakkındaki bilgi ve deneyim eksikliği nedeniyle bazı vakaların gözden kaçabildiği unutulmamalıdır (Mahiroğlu ve Buluç, 2003).

Fiziksel istismar kimi zaman dışarıdan bakan herkesin görebileceği şekilde iken çoğu zaman da klinik muayene ile tanılır. Fiziksel istismarın değerlendirilmesinde yumuşak doku travmaları, ekimozlar, kesikler, yanıklar, baş, eklem ve kemik yaralanmaları ile gelişim gerilikleri sık karşılaşılan belirtilerdir (Polat, 2012: 116). Fiziksel istismar basit yaralanmalardan ölümcül yaralara varana kadar çok geniş bir yelpazede ele alınabilir.

Fiziksel istismarın sonuçlarını sadece fiziksel yaralanmalarla açıklamak yetersiz olacaktır. Çünkü fiziksel istismar sonrası kısa süreli ve uzun süreli etkiler incelendiğinde davranışların ve psikolojik, duygusal ve zihinsel yapının, fiziksel istismardan etkilendiği görülmektedir (Norman ve ark., 2012).

Fiziksel istismar sonrası çocuklarda fiziksel bütünlük duygusunun zedelendiği, yaşam boyu sürececek biyopsikososyal sorunların ortaya çıktığı, fiziksel şiddetin normal bir davranış örüntüsü olarak algılanabildiği bilinmektedir (Akyüz, 2013: 478). Fiziksel istismara uğrayan çocukların duygusal ve davranışsal sorunlar yaşadığı, intihar olasılığının arttığı, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, davranış bozuklukları, karşı gelme bozukluğu, anksiyete bozukluğu ile alkol ve madde kullanım bozuklukları, çocuk suçluluğu, zihinsel sağlık sorunları ile karşılaşma ihtimallerinin arttığı rapor edilmiştir (Sugaya ve ark., 2012, Fergusson ve Lynskey, 1997).

Çocuğa sıklıkla uygulanan fiziksel gücün, çocukta yetersiz iç denetim gelişmesine neden olacağı, fiziksel istismara uğrayan çocukların daha fazla dış denetime ihtiyaç duyacakları, zamanla şiddeti günlük yaşantılarının bir parçası olarak algılayabilecekleri bildirilmektedir (Ünal, 2008: 12).

2.1.1.2. Duygusal İstismar

Duygusal istismar, çocuğun psikolojik ve sosyal gelişiminin sekteye uğramasına, kişilik yapısının ve ruh sağlığının olumsuz etkilenmesine neden olan her türlü davranışı içerir. İstismar eylemini gerçekleştiren kişinin aktif eylemleri duygusal istismar olabileceği gibi, duygusal istismarda diğer istismar türlerinden farklı olarak bazen yetişkinin duyarsızlığı ya da hareketsizliği de duygusal istismar davranışları kapsamında değerlendirilmektedir.

Çocuğun fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması, sahip olduğu olanaklardan yoksun bırakılması, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarının görülmemesi, çocuk yokmuş gibi davranılması vb. davranışlar yetişkinin hareketsizliği ve duyarsızlığı ile gerçekleşen duygusal istismara örnek verilebilir.

2003-2013 yılları arasında İngiltere ve Galler’de haber olan çocuk ihmal ve istismarı vakaları incelendiğinde en fazla haberin çocuk cinsel istismarı ile ilgili yapıldığı, çocuk koruma programlarında daha çok vurgulanmasına rağmen duygusal istismar, ihmal ve fiziksel istismar vakalarının gazete haberlerinde görünürlüğünün az olduğu bulgulanmıştır (Davies ve ark., 2015: 5). Aynı biçimde Behl ve ark. (2003)’nın yaptığı 22 yıllık bir dönemi kapsayan literatür incelemesinde de duygusal istismarın, fiziksel ve cinsel istismara göre daha az incelenmiş olduğu tespit edilmiştir.

Duygusal istismarın tespit edilmesi, duygusal istismar ihbarlarının değerlendirilmesi, ortaya çıkan psikolojik zararın net biçimde ortaya konması uzun ve sınırları belirsiz bir süreçtir. Duygusal istismara çoğunlukla ihmal de eşlik edebilmektedir. Duygusal istismar ve ihmalin bir arada olduğu durumlarda çocuklarda genel olarak iletişim sorunları, içe kapanma ya da uygun olmayan kişilere bağlanma, sosyal becerilerin gelişmemesi, özgüven gelişiminin sekteye uğraması, kendine zarar verme ve özkıyım girişimleri ve başka birçok psikiyatrik semptom görülebilir (King ve ark., 2003: 2-12).

Duygusal istismarın ortaya çıkışını ve niteliğini, çocuğun sahip olduğu özellikler ve yakın çevresinin, özellikle aile, öğretmen ve arkadaşlarının, niteliği birlikte etkiler. Çocuğun yetenek ve ilgilerini dikkate almamak, yapmaktan hoşlanmadığı şeyleri yapmasını beklemek, nefes aldirmayacak biçimde sıkı kontroller yapmak, öğretmen ve ailenin kendi istek ve beklentilerini çocuğun gerçekleştirmesini istemesi gibi davranışlar duygusal istismar olarak kabul edilmektedir. Kendisi gibi olmasına izin verilmeyen, kabul edilmeyen; ilgilenilmeyen, ihtiyaçlarına cevap verilmeyen, yokmuş gibi davranılan çocuğun kişilik gelişimi sekteye uğrar (Tunç ve Tezer, 2006).

Duygusal istismar ve aile özellikleri söz konusu olduğunda ailenin çocuk yetiştirme stili çok büyük öneme sahiptir. Ailenin demokratik aile tutumuna sahip olmaması, aşırı baskıcı, aşırı ilgisiz ya da tutarsız bir tutuma sahip olması ailedeki duygusal istismar riskini arttırmaktadır. Çocuğun ailesinden aşırı baskı algılıyor olması, kendisinin kişiliğinin kabul edilmediğini ve kararlarına saygı duyulmadığını düşünmesine, sahip olduğu zihinsel potansiyeli ve yeteneklerini olduğundan düşük algılamasına ve kendine gerçekçi olmayan sınırlar çizmesine, cezadan kaçınma güdüsüyle davranmasına ve içsel denetim odağını geliştirememesine neden olur. Bu durumdaki çocuk ailesinin kendisine karşı tutumunu değiştirmeyi başaramaz ise ilk seçenek olarak ailesinin kendisi ile ilgili tutumunu, kendi kişiliğinin gerçekleri gibi algılayıp, sahiplenebilir. Kendi potansiyeli, hisleri ve hayattaki beklentileri ile arasına set çeken bireylerin zaman içerisinde çekingen ve utangaç, iletişim kurma ve problem çözme becerisi gelişmemiş, pasif-saldırgan eğilimlere sahip, potansiyelini tam olarak gerçekleştiremeyen, performans kaygısı yaşayan, düşük benlik saygısına sahip, dıştan denetimli bireyler olarak hayatlarına devam edebildikleri görülmektedir.

İkinci seçenek olarak; çocuk, ailesinin istek ve beklentileri ile kendisinininkileri uzlaştıramadıysa, aile baskısına başkaldırır. Evdeki kuralları, sorumluluklarını,

davranışlarının sınırlarını belirleyemez olur. Bu durumdaki çocuğun desteklenmemesi halinde çocukta saldırgan ve antisosyal eğilimler gelişmesi, kural ve sınır tanımazlığın diğer sosyal ortamlarına genellenmesi (okul, arkadaş ortamı vb.), ilerleyen dönemlerde riskli davranışlara karışma potansiyelinin artması muhtemeldir (Cenkseven Önder ve Yurtal, 2008).

Ailenin çocuğa karşı aşırı hoşgörölü ya da kayıtsız olması da çocuğun duygusal istismarına ve ihmaline yol açma riski taşımaktadır. Ailenin çocuğun her türlü davranışını onaylaması, seçimlerinde çocuğu tamamen özgür bırakması, çocuğun çevresinin ve davranışlarının takip edilmemesi kendisi ile başka insanlar arasındaki sınırı çizememesine neden olur. Aşırı hoşgörölü bir yaklaşım, aileler tarafından çocuğa değer verildiği, kararlarına saygı duyulduğu gibi algılansa da, çocuğun benmerkezci olması ve kendi istek ve beklentilerini herkesten önemli görmesi ve başkalarının ihtiyaç ve önceliklerine anlayış gösteremez bir hal alması ile sonuçlanabilir.

Ailenin ilgisiz ve kayıtsız olması durumunda çocuk kendisini dışlanmış, yalnız ve terk edilmiş hissedebilir. Anne ve babanın ilgisi ve desteği kişilik gelişiminde oynadığı destekleyici rol nedeniyle çok önemli iken, bundan mahrum kalan çocuk, kendi başına yaşadıkları ile mücadele etmeye çalışmakta, aile dışındaki insanların yönlendirmelerine açık hale gelmektedir. Çocuk anne babasının sevgisinden, kendisinin değerli olduğundan emin olamadıysa, anne babasına güvenemeyeceğini erken yaşta öğrenir. Bu durum çocuğun içedönük, düşük benlik saygısına sahip, düşük özgüvene sahip, duygusal olarak ihmal edilmiş bir birey olarak yaşamına devam etmesine sebep olabilir (Yapıcı, 2010). İlgisiz aile tutumu, çocuğu kendisine bağlanacağı, güven duygusunu yaşayabileceğini hissettiği diğer yetişkinlerin etki ve yönlendirmesine açık hale getirebilir ki bu durum da çocuğun farklı açılardan istismar edilmesine yol açıcı bir rol oynayabilir.

Tutarsız aile tutumunda çocuk hangi davranışının hangi tepki ile karşılanacağını bilmez. Bazen olumlu tepki ile karşılaşan bir davranışı kimi zaman cezalandırılabilir. Çocuk ne zaman ödüllendirileceği ve ne zaman cezalandırılacağı konusunda kendini güvende hissetmemektedir (Ergin ve Yıldız, 2010). Sürekli olarak bu tutuma maruz kalan çocukların güvensiz, çıkarları için bazı doğruları farklı şekillerde anlatan, içinde bulunduğu duruma göre hareket eden, kendisi ve ilişkileri hakkında karmaşık duygulara sahip olan ya da ailenin tutarsız tepkilerine zaman içinde öfkesi ile karşılık veren, ailenin onaylamayacağından emin olduğu davranışları sergileyerek öc alma yoluna giden bireyler olma ihtimali bulunmaktadır.

2.1.1.3. Cinsel İstismar

Dünya Sağlık Örgütü çocuk cinsel istismarını bir çocuğun tamamen anlamadığı ve rızasının olmadığı, gelişimsel olarak çocuğun hazır olmadığı ya da kanunları ve toplumun sosyal kurallarını ihlal eden bir cinsel eyleme çocuğun dahil edilmesi olarak tanımlar (Unicef Uluslararası Kurtarma Komitesi, 2015: 14). Cinsel istismar, 15 yaşından küçük çocuğun yetişkin tarafından zorla ya da kendi rızası sağlanarak cinsel haz elde etme amacıyla kullanılması olarak tanımlanabilir. Cinsel istismar olayının gerçekleşmesi için fiziksel temas şart değildir. Cinsel içerikli yayınlar izletmek, cinsel içerikli sözler söylemek, çocuğa cinsel haz elde etme amacı ile dokunmak ya da çocuğun kendisine dokunmasını istemek, cinsellikle ilgili tekliflerde bulunmak, çocuğa ait cinsel içerikli görüntüleri depolamak da cinsel istismarın kapsamı içerisinde yer alır (Brown ve ark., 2013: 144).

Cinsel istismarın fark edilmesi, ihbar edilmesi, tanınması fiziksel istismara göre çok daha zordur. Fiziksel bulguların yanı sıra çocuktaki duygusal ve davranışsal

değişikliklerin de titizlikle değerlendirilmesi, eldeki verilerin çocuğun gelişimsel dönem özellikleri ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir (Yağmur, 2008; İnan, 2010). Toplumsal kabuller, inanışlar, aile özellikleri ve aile dinamiği cinsel istismarın ortaya çıkış sebebi olabileceği gibi aynı zamanda bildirim sürecini de etkiler (Reitsema ve Grietens, 2015).

Schönbucher ve ark. (2012) yaptıkları çalışmada cinsel istismar mağduru olan kız çocukların üçte birinden daha azının ilk 24 saat içinde durumu bir yetişkine ya da yetkili makamlara açıkladığını, çoğu vakanın ise ancak yıllar sonra ortaya çıkarılabildiğini, mağdurların bildirim yapmaları ya da durumu başkalarına anlatmaları konusunda bazı engelleri aşmada zorlandıklarını, ergenlerin karşılaştıkları cinsel istismarı ebeveynlerinden çok akranlarına söyleme konusunda nispeten daha istekli olduğunu bulgulamışlardır.

Cinsel istismar olgularında saldırgan sıklıkla çocuğun tanıdığı, bildiği, güvendiği bir kişi olup, istismarcıların çoğu erkek, mağdurların çoğu ise sıklıkla kızdır. Ancak cinsel istismarda istismarcının da mağdurun da kız ya da erkek olabileceği durumlar olabileceği de unutulmamalıdır (Taner ve Gökler, 2004).

Cinsel istismar sonrası erken ve geç dönemde zihinsel, duygusal ve psikolojik zedelenmeler olmaktadır. Ayracer Taner ve ark. (2015)'in bulgularına göre istismar öncesi psikiyatrik bozukluğa sahip olma, istismarcının aile içinden biri olması, istismarcının aile içinden değil ancak tanıdık biri olması, istismar olayının penetrasyon içermesi, cinsel istismarın yineleyici biçimde devam etmesi ve istismara fiziksel şiddetin eşlik etmesi durumunda istismar sonrasında psikopatoloji gelişimi riskinin arttığı görülmüştür. Aynı çalışma cinsel istismar sonrası kişide travma sonrası stres bozukluğu, akut depresyon, akut stres bozukluğu, davranım bozukluğu, yaygın anksiyete bozukluğu gelişebildiği tespit edilmiştir.

Cinsel istismar olgularının birçoğunda fiziksel bulgu bulunmamaktadır. Ancak fiziksel bulguların olduğu durumlarda idrar yolları enfeksiyonları, alt ıslatma (enürezis), enkoprezis, vajina veya anüs bölgesinde yırtılma, çizilme ve başka zedelenmeler, göğüs, karın ve üst bacakta yaralanmalar sık karşılaşılan durumlardandır. Bunlar dışında davranışsal olarak, gelişim dönemine uymayan uyumsuz cinsel konuşma ve davranışlar, uygunsuz dokunma ve sürtünme davranışları, uygunsuz mastürbatif eylemler, uyku ve yeme bozuklukları, sosyal içe çekilme, riskli cinsel davranışlar, rastgele cinsel ilişki gibi tepkiler ve intihar girişimi riskinin arttığı görülebilir (Karakaya ve ark., 2005, İmren ve ark., 2013).

Cinsel istismar olayı aile üyeleri, amca, dayı, hala, teyze, dede, kuzen gibi uzak aile bireyleri, çocuk ile üveylik ilişkisi içinde bulunan kişiler, çocuğa bakmakla yükümlü kişiler, ailenin yakını olarak gördüğü kişiler ve koruyucu aile ve evlatlık edinimi kapsamında çocuğu teslim alan ailelerde gerçekleşmişse ensest adını alır (Yıldırım ve Gümüş, 2011: 114-115). Ensestin ortaya çıkmasında, diğer cinsel istismar olgularından farklı olarak mağdur çocukları durumu açıklamaktan alıkoyan ekstra faktörler mevcuttur. Saldırganın çocukla yakınlık ilişkisinde olması, kendisine ya da sevdiklerine zarar vermekle tehdit etmesi, çocuğun durumu anlamlandıramaması ya da olay için kendini suçlaması, toplumsal kabullerin etkisi altında davranma eğilimi ensestin üçüncü bir kişiye anlatılmasını güçleştiren etmenlerdendir. Ülkemizde ensest ile ilgili yapılmış çok az çalışma bulunmakla birlikte, ensest vakalarının büyük bir kısmının gizli kaldığı düşünülmektedir (Gencer ve ark., 2016).

Bozbeyoğlu ve ark. (2010) tarafından ensest olgusu ile çalışmış 98 uzman ile yapılan çalışmada, uzmanların karşılaştıkları vakalarda saldırganına ait sosyoekonomik, psikolojik, eğitimsel ya da toplumsal özellikleri betimleyen belirleyici bir prototip olmadığı bilgisi alınmıştır. Bu durum ensest vakalarının toplumun her kesiminde ortaya çıkabileceğini, bu

nedenle çocuklarla doğrudan ya da dolaylı olarak çalışan meslek gruplarının konu hakkındaki bilgi ve tutumunun çok önemli olduğunu göstermektedir (Özdemir ve ark., 2012).

Çocuğun cinsel istismarının farklı bir boyutu ise hızla yayılan çocuk pornografisi ve çocuk fuhuşudur. İnternetin ve kitle iletişim araçlarının hızla yayılması, teknolojik gelişmeler ile hukuki düzenlemelerin aynı hızda ilerlememesi, ülkemizde çocuk pornografisi ile yetişkin pornografisini ayıran özel kriterlerin bulunmayışı, ebeveynlerin çocuğun internet ile olan etkileşimini yeterince denetleyememesi, çocuğun internet ortamında uğrayabileceği saldırılar hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmaması çocuğun sanal ortam üzerinden cinsel bir nesne olarak kullanılmasını kolaylaştırmaktadır (Çağlar ve Savaşer, 2010,).

Cinsel istismarın sonuçları, çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemine, istismar olayı sonrası aldığı bakım, destek ve tedaviye göre değişmekle beraber genel olarak cinsel istismarın uzun dönem etkileri dört başlık altında incelenmektedir. Bunlardan ilki zedelenmiş cinselliktir. Cinsel istismar olayı sonrası çocuk, cinsellikle ilgili tutum, duygu ve düşüncelerinde sapmalar gösterebilir. İkinci olarak ihanet duygusu ele alınır. Çocuk yaşadığı olayda bir yandan kendini suçlarken bir yandan da kendisine bunu yapan yetişkinin davranışlarını, etrafındaki diğer yetişkinler için de genellebilir. İnsan ilişkileri içinde kendini güvensiz hissederek, içedönük bir yaşamı tercih etmek isteyebilir. Üçüncü etki acziyet hissidir. Çocuğun yaşamış olduğu duruma engel olamaması nedeniyle, kendini yetersiz ve dünya ile baş edemez olarak algılamasını içerir. Son etki ise, damgalanmaktır. Çocuk yaşadığı olay dolayısıyla kendisini “suçluluk, utanç, yetersizlik” gibi duygularla tanımlamaya başlar ve bu duygu zaman içerisinde benliğe yerleşerek, kalıcı bir tanım halini alır.

Çocuğun cinsel istismarı sonrasında hayatı boyunca fiziksel, zihinsel, davranışsal sapmalar gösterebileceği, kronik stres altında kalabileceği, intihar girişimleri yaşayabileceği, erken dönem beyin gelişimi ve bağışıklık sistemi ile sinir sisteminde de olumsuz etkilenmeler yaşayabileceği bildirilmiştir (Goldman ve Grimbeek, 2015).

2.1.1.4. İhmal

Çocuğun beslenme, barınma, güvenlik, bakım, barınma, eğitim ihtiyacını karşılamak ve hem bedenen hem de ruhen sağlıklı olarak gelişimini sürdürmesi ebeveynin ya da çocuğa bakım veren kişilerin sorumluluğudur. Bu sorumluluk gerekli biçimde yerine getirilmediğinde, çocuğun ihmal edildiği söylenebilir. Çocuğun istismarından farklı olarak ihmal yetişkinin pasif kalmasından kaynaklanan bir eylemdir (Dubowitz ve ark., 1993, Tıraşçı ve Gören, 2007: 72).

Çocuğun fiziksel ve psikolojik sağlığı için gerekli önlemleri almamak, güvenliğini sağlamamak, bedenen ve ruhen gelişmesi için gerekli olanaklardan yoksun bırakmak çocuk ihmalinin türlerinden bazılarıdır. İhmalin verdiği zararın, sonuçlarının daha geç ortaya çıkması nedeniyle kimi zaman gözden kaçtığı düşünülmektedir. Ancak çocuğun ihmal, çocuğun sağlığı ve gelişimine verdiği zararın dışında çocuk suçluluğunun ortaya çıkmasını etkileyen faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Akyüz ve ark., 2000).

Çocuğun ihmal olasılığı ile aile ya da bakım veren bireylerin sosyoekonomik düzeyi arasında ilişki bulunmaktadır (Minty, 1994: 58). İhmalin daha çok sosyoekonomik seviyesi düşük olan ortamlarda yaşandığı, ancak çocuğun cinsiyetinin ihmalin ortaya çıkma olasılığı üzerine bir etkisi bulunmadığı yapılan çalışmalarda tespit edilmiştir (Stoltenborgh ve ark., 2013).

İhmalin de yine istismarda olduğu gibi farklı boyutları bulunmaktadır. Bunlardan en kolay belirlenen fiziksel ihmaldir. Fiziksel ihmalde, çocuğun yeme, içme, bakım, barınma, hijyen gibi temel fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmaması durumu söz konusudur. Fiziksel ihmal temelde çocuğun sahip olup olmadığı 4 koşula bakılarak değerlendirilmektedir. Bu faktörler gıda ve beslenme, temizlik ve hijyen, sıcaklık ve giyecek ile güvenlidir (Minty ve Pattinson, 1994).

Fiziksel ihmalde yoksulluğun rol oynadığı söylenilebilir. Ebeveynin yoksulluktan kaynaklanan tükenmişliği, ümitsizliği, stresi çocuğun bakımının ihmal edilmesine neden olabilir. Ayrıca fiziksel ihmalin sorumlusu, ailenin yetersiz gelir sahibi olması kadar ailenin sahip olduğu gelirin uygun olmayan biçimlerde kullanılması, elde edilen gelirin ebeveynin alkol ve madde kullanımına harcanması nedeniyle, temel bakım ihtiyaçlarına yeterli miktarın ayrılamaması ya da ebeveynin sahip olduğu bazı zihinsel sıkıntılar dolayısıyla aile gelirini kötüye kullanacak biçimde idare etmesi nedeniyle ortaya çıkan yoksulluk da olabilir (Minty, 1994: 59, Cleaver, 1999).

Duygusal ihmal de tıpkı duygusal istismar gibi tespit edilmesi ve tanımlanması zor davranışlardan oluşmaktadır. Çocuğun gelişim dönemine uygun olarak sağlanması gereken güvenin verilmemesi, ihtiyacı olan sosyal ve duygusal yaşantılardan mahrum bırakılması ve aşırı ilgisiz ya da çocuğun ayrı birey olarak yaşantısını devam etmesini sekteye uğratacak kadar aşırı ilgili, meraklı bir ebeveynlik tutumuna sahip olmak duygusal ihmal davranışına örnek davranışlardır. Çocuğun görmemesi ve duymaması gereken evlilik içi çatışmaların çocuğun yanında yapılması, çocuğun yanında alkol ve madde tüketimine devam etmek, çocuğun bulunduğu ortamlarda riskli ve yıkıcı davranışlarda bulunmak, çocuğun medyadan takip ettiği yayınları içerik ve görsel öğeler bakımından kontrol etmemek, çocuğun ihtiyaçları ve yaşantısı ile ilgili konularda özensiz olmak duygusal ihmal için sık karşılaşılan davranışlardandır.

Cinsel ihmal, çocuğun cinsel istismar oluşturabilecek davranışlardan korunmaması, gelişim dönemine uygun olarak edinmesi gereken bilgilerden mahrum bırakılması, gelişim dönemine uygun olmadığı için izlemesi, dinlemesi uygun olmayan içeriklere ebeveynin dikkatsizliği ve ilgisizliği nedeniyle maruz kalmaya devam etmesi gibi davranışları içerir. (Yılmaz, 2009).

Sadece küçük yaştaki ve okul çağındaki çocuklar değil, 11-17 yaş grubundaki çocuk ve gençlerin de ihmale uğradığı bilinmektedir. Bu ihmalin kaynağı sıklıkla yetişkinin çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarını bilmemesi ve bu ihtiyaçları karşılayamaması ve çocuk ile ilgili sorumlulukları yeterince almamasıdır (Hicks ve Stein, 2015: 230).

2.1.1.5. Çocuğun İstismar ve İhmalinde Risk Faktörleri

Çocuk fiziksel istismarı her sosyoekonomik seviye, gelişim dönemi ve her etnik grupta görülebilir, kız ve erkek çocuklarının benzer oranlarda fiziksel istismara uğradığı bilinmektedir (Kellogg, 2007: 1233).

Kişisel, toplumsal, kültürel, ahlaki etmenler çocuk fiziksel istismarında bir arada rol oynamaktadır. Çocuğu ebeveynin eşyası ya da uzantısı olarak değerlendiren, çocuğun psikolojik değerinden çok ekonomik değerine odaklanan topluluklar ile dayak ve fiziksel kötü muamelenin terbiye aracı olarak kullanıldığı kültürlerde çocuğun fiziksel istismara uğrama riski daha fazladır. Fiziksel istismar sonucunda alınan fiziksel hasarda, istismarcının çocuğa yakınlığı önemli bir etmendir. Failin, çocuğun ebeveyni olmadığı durumlarda çocuğun aldığı fiziksel hasar çoğunlukla daha fazladır (Sedlak ve ark., 2010: 16).

Anne babanın ve çocuğun kişisel özellikleri ile aile dinamikleri de fiziksel istismarın ortaya çıkış zamanını, sıklığını ve şeklini etkilemektedir. Annenin duygusal ve psikolojik sorunlar yaşıyor olması, babanın alkol ve madde alışkanlığının bulunması, anne ve babanın stres düzeyi, çocuğun mizaç olarak zor bir çocuk olması, sahip olunan çocuk sayısının fazla olması, anne babanın ebeveynlik becerilerinin çocuk için yetersiz kalması, annenin ebeveyn olma yaşının küçük olması, anne babanın çocuğun davranışlarını kontrol etme ve çocuğa rehberlik etme konusunda yetersiz kalması, ebeveynin çocukluğunda fiziksel kötü muamele ile karşılaşmış olması, çocuğun davranış problemlerinin bulunması, anne ve babanın çocuktan davranışsal anlamda yüksek beklenti içinde olması ve çocuğun bu ihtiyaçlara cevap verememesi, ebeveynin problem çözme ve stresle baş etme becerisinin düşük olması gibi faktörler fiziksel istismarın aile içinde ortaya çıkışını kolaylaştırmaktadır (Black ve ark., 2001; Connelly ve Straus, 1992, Crouch ve Thomsen, 2001, Petersen ve ark., 2014: 72-74).

Dallar Bilge ve ark., (2013) alt sosyoekonomik düzeye sahip ebeveynlerin çocuk istismarı ve ihmali hakkındaki bilgi düzeyleri, farkındalıkları ve disiplin yöntemlerini konu aldıkları çalışmalarında, ebeveynlerin sadece %17,7'si çocuk istismarı ve ihmali hakkında bilgi aldıklarını, %43,2'si ihmale, %37,6'sı istismara uğradığını; ihmal ve istismara uğrayan anne-babaların istismara uğramayan diğer gruba göre daha sık olarak 'çocukların zaman zaman dayığı hak ettiklerini' belirttikleri saptanmıştır. Karşılaşılan bir istismar olayında nasıl bir tutum izleyecekleri sorulduğunda anne-babaların %68,6'sı ilgili resmi kurumlara başvuracağını, %31,4'ü aile içinde çözülmesi veya saklanması gerektiğini belirtmişlerdir. Anne-babaların %68,5'i çocuklarını tehdit etmediğini, %22,3'i duygusal olarak ve %2'si fiziksel ceza ile tehdit ettiklerini belirtmiş, ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça tehdit etmeyeceğini söyleyen anne baba oranında artış olduğu görülmüştür. Anne babaların çocuklarına nasıl ceza verdikleri sorulduğunda %47'si ceza vermediğini,

%32,4'ü sevdiği şeyden yoksun bıraktığını ifade etmiş, istismar ve ihmale uğramadığını belirten anne-babaların çocuklarına ceza vermeyi daha az tercih ettikleri görülmüştür.

Çocuğun cinsel istismarının ortaya çıkışında toplumsal, kültürel, dini, ekonomik ve psikolojik birçok faktör ile çocuğun ve ebeveynin kişisel özellikleri birlikte rol oynar. Anne babanın eğitim düzeyinin düşük olması, küçük yaşta ebeveyn olunması, ebeveynin çocukluğunda istismara uğramış olması, aile içi iletişim çatışmalarının sıklıkla yaşanıyor olması, düşük sosyoekonomik seviye, ebeveynin madde ve kumar bağımlılıklarının varlığı, çocuğun zihinsel bir güçlüğüne sahip olması ya da istenmeyen bir çocuk olarak dünyaya gelmesi çocuk cinsel istismarının ortaya çıkışında birer risk faktörüdür (Akyüz, 2013: 480-482).

Cinsel istismarda kız olmak, cinsel istismara uğrama olasılığı bakımından bir risk faktörüdür. Cinsel taciz vakalarında ise, kız çocuklarının tacize uğrama riskinin çok daha yüksek olduğu bilinmektedir (Sedlak ve ark., 2010: 10).

Çocuğun yaşı da ihmal ve istismarın ortaya çıkışını belirlemede bir risk faktörü olarak değerlendirilmektedir. 0-2 yaş grubu çocukların, daha büyük yaş grubundaki çocuklara göre daha az kötü muameleye maruz kaldığı bildirilmektedir. Çocuğun sahip olduğu bedensel ve zihinsel güçlükler istismar ve ihmale uğrama riskini artmaktadır (Sedlak ve ark, 2010: 10).

Okul çağında bulunan ve okula devam edemeyen çocukların, okula devam eden çocuklara göre daha fazla cinsel istismara uğradığı ve cinsel istismar ile ilişkili daha fazla zarar yaşama olasılığı olduğu tespit edilmiştir. Okul çağında bulunup okula devam edemeyen çocuklar, zaten ayrıca eğitimsel bir ihmal içerisindedirler (Sedlak ve ark., 2010: 12-13).

Çocuğun ihmalinde, farklı yaş gruplarının ihmalinin altında farklı sebepler yatmaktadır. Ergenlik dönemindeki gençlerin bir kısmı, gelişim dönemlerinin gereğinden büyük

sorumluluklar almak zorunda kalabilir. Kardeşlerine ve ebeveynine, bakıcıları gibi davranmak, evin ekonomik yükünü sırtlamak zorunda kalabilir. Bu durumdaki çocukların sosyal, duygusal ve gelişimsel ihtiyaçları gözden kaçırılmaktadır. Ailenin yapısındaki değişiklikler de duygusal ihmalin sebebi olabilir. Herhangi bir ebeveynin kaybı ya da üvey anne, üvey baba veya üvey kardeşlerin aileye dahil olması sonucunda ailenin yapısı kısmen ya da tamamen değişebilir, ailede rol ve sorumluluk dağılımı başkalaşabilir. Daha kapsamlı ve özel bir anlayışa ihtiyaç duyan, özel gereksinimli çocuk ve gençlerin de deneyimsiz ve bilgi eksikliği olan anne babaya sahip olmaları durumunda ihmal edilme olasılıkları yüksektir (Hicks ve Stein, 2015: 225).

Anne babanın psikiyatrik bozukluklarının çocuk istismarı ve ihmali konusunda önemli bir risk faktörü olduğu bilinmektedir. Depresyon ve anksiyete düzeyi yüksek anneler, fiziksel istismar uygulama konusunda daha fazla risk taşımaktadırlar. Annenin gebeliği sırasında hamilelik depresyonu yaşaması da, çocuğun ihmali için bir risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmalar depresyon yaşayan annelerin çocuklarına daha aşığılayıcı ve kötümser tavırlar takınabileceğini, çocuklarının hastalıklarına ve üzüntülerine daha az duyarlı tepkiler verebildiklerini göstermektedir. Kendi ebeveyni tarafından istismar edilen, tutarsız bir ana baba tutumuna maruz kalan ve bu sebeple ana babasından kaynaklı depresyon ya da travma sonrası stres bozukluğu yaşayan ebeveynlerin bu istismarı erkek çocuklarına aktarabilecekleri tahmin edilmektedir (Petersen ve ark., 2014: 77).

Alkol ve madde kötüye kullanımı ile bağımlılığının, çocukluk çağı fiziksel ve cinsel istismarı ile ilgili olduğu bilinmektedir. Literatürde yer alan birçok çalışma çocuğun istismar ya da ihmalinde artan madde ve alkol kullanım oranı üzerinde durmaktadır. Yampolskaya ve Banks (2006) tarafından yapılan çalışmada ise alkol ve madde kötüye kullanımının çocuğun ihmali ile ilgili olduğu ancak istismar içermediği belirtilmektedir.

Literatürdeki farklı görüşler dikkate alındığında, alkol ve madde kötüye kullanımının istismar ve ihmal konusunda net bir risk faktörü olduğu söylenebilir.

Ebeveynin antisosyal kişilik bozukluğu nedeniyle sergilediği antisosyal davranışlar, çocuğun gelişimini olumsuz olarak etkiler ve gelişimin her yüzünde zincirleme olarak tahribata neden olma riski taşır (Petersen ve ark., 2014: 82). Ebeveyn kendisi sağlıklı olmadığı için, çocuğun gelişimine olumlu katkı sunmakta zorlanır, çoğu zaman ise olumsuz davranışları ile çocuğa olumsuz rol model olur.

Tek ebeveynli ailelerde yaşamamanın, üvey ebeveynlerin olduğu ailelerde yaşamamanın, aile içinde rol karmaşası ve çatışmasının yaşandığı ailelere mensup olmanın istismar ve ihmal riskini arttırdığı bilinmektedir. Ayrıca bazı çalışmalar, çocuğunu tek ebeveynli olarak büyüten anne babaların, her iki ebeveynin bir arada çocuk büyüttüğü ailelerden daha fazla ihmal ve istismar faili oldukları bulgulanmıştır (Petersen ve ark., 2014: 85, Sedlak ve ark., 2010: 13-14).

Çocukların bakım ve sorumluluğunun birincil derecede büyükanne ve büyükbabaya bırakılması, çocuğun farklı otorite figürleri ile karşı karşıya kalmasına neden olabilir. Anne ve babanın, kendi ebeveyninin çocuk yetiştirme konusundaki otoritesi ile çatışmak istememesi nedeniyle, çocuk ihmal edilebilir veya sergilediği davranışlar nedeniyle istismara da uğrayabilir.

Ebeveyni tarafından duygusal olarak istismar edilen çocukların %73'ü, fiziksel olarak ihmal edilen çocukların da %71'i ise biyolojik anne babası tarafından istismara maruz kalmıştır. Ancak bu oran cinsel istismar için farklılaşmaktadır. Cinsel olarak istismar edilen çocukların %42'si öz ya da üvey bir ebeveyninden başka biri tarafından istismar edilmiştir. Cinsel istismar mağduru çocukların %36'sı kendi öz ebeveynleri tarafından cinsel istismara uğramıştır (Sedlak ve ark., 2010: 16).

2.1.1.6. Çocuk İstismarı ve İhmali ile İlgili Farkındalık, Bilgi Düzeyleri ve Zorunlu Bildirim Hakkında Ülkemizde Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde çocuk istismarı ve ihmalinin farklı biçimlerinin tanınması ve bildirilmesi konusunda hem öğretmenlerle hem de sağlık personeli ile yürütülmüş çalışmalar mevcuttur. Yapılan çalışmaların daha çok personelin bilgi düzeyini tespit etmeye dönük, nispeten küçük gruplarla yürütülen, hipotetik vakaların değerlendirildiği çalışmalar olduğu görülmektedir.

Hemşirelerle yürütülen bir çalışmada hemşirelerin öğrenim düzeyi arttıkça çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama düzeylerinin arttığı, konu hakkında eğitim alan hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanıma becerilerinin daha gelişmiş olduğu, hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmali tanılama süreçlerinde zorluk yaşadıkları bulgulanmıştır(Burç ve Güdücü Tüfekçi, 2015).

Çocuk asistanları, uzmanları ve pratisyen hekimlerle yürütülen bir başka çalışmada çocuk ihmali ve istismarı konusundaki bilgi düzeyinin kadınlarda, evli olanlarda, mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim alanlarda, istismar olgu veya şüphesi ile karşılaşanlarda ve bildirimde bulunanlarda diğer gruplara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Kara, Çalışkan ve Suskan, 2014).

Kürklü (2012) tarafından Afyon'da ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerle yürütülen çalışmada öğretmenler çocuk istismarı ve ihmalinin bildirimini hem yasal hem de ahlaki olarak zorunlu olduğunu bildirmişlerdir. Ayrıca bildirim önündeki en büyük engellerin ise sırasıyla konuya ait yetersiz kanıt olması ve çocuğu şimdiki halinden daha kötü bir duruma sokma korkusu olduğu belirlenmiştir. Çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanıma ölçeğinde, meslekte çalışma yılı daha fazla olan öğretmenlerin bu çalışmada daha yüksek puanlar aldıkları tespit edilmiştir.

Ülkemizde çocuk cinsel istismarının öğretmenler arasındaki tanınırlığı ile ilgili yapılmış bir çalışmada öğretmenlerin cinsel istismar hakkında doğru bilgilere sahip olduğu ancak olguların resmi makamlara bildirilmesi konusunda eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir (Aksel ve Yılmaz Irmak, 2015).

Kayseri’de görev yapmakta olan sınıf öğretmenleri ile yürütülen bir başka çalışmada ise çalışmaya katılan öğretmenlerin %84,4’ü çocuk ihmal ve istismarını kanunlara göre bildirmek zorunda olduklarını, %98’i ise ahlaki anlamda bildirimden sorumlu olduklarını belirtmişler ve çocuk istismar ve ihmalini bildirecekleri yer olarak en çok okul yönetimini tercih edeceklerini söylemişlerdir. Ayrıca aynı çalışmada sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmalinin tanım ve belirtileri ile ilgili farkındalık düzeyleri yüksek, çocuk istismarı ve ihmalinin tanım ve belirtileri konusundaki yeterlilikleri orta düzeyde çıkmıştır(Sağır ve Gözler, 2016).

2.2.KAMU GÖREVLİSİNİN SUÇU BİLDİRMEMESİ SUÇU

Bir fiilin suç teşkil etmesi için ceza hukukunca bazı unsurların bir arada bulunması gerekmektedir. Bunlar; kanuni unsur (tipiklik), maddi unsur (hareket/fiil), hukuka aykırılık unsuru ve manevi unsurdur.

Kanuni unsur ile anlatılmak istenen, gerçekleşmiş bulunan bir eylemin, ceza kanununun suç tanımına birebir uyuyor olmasıdır. Türk Ceza Kanununda tanımı açıkça yapılmış olan bir suçun bütün niteliklerini yerine getirmeyen bir eylem, bahsedilen suçun tanımını tam olarak karşılamayacağından suç olarak değerlendirilemeyecektir.

Maddi unsur, bir fiilin suç sayılabilmesi için insanın kendi iradesi ile çevresinde bir değişiklik yapması gerekmektedir. Bu madde ile insanın kendi iradesi dışında gerçekleşen, refleks ya da hastalıktan kaynaklanan istemsiz davranışların suç olarak tanımlanmasının önüne geçilmiştir.

Gerçekleştirilen eylem hukuk düzeni ile ters düşüyorsa hukuka aykırılık unsurunun olduğu söylenebilir. Ceza hukukunda kanunun hükmü ve amirin emrini uygulama, meşru savunma ve zorunluluk hali, hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası gibi hukuka aykırılık unsurunun birtakım istisnaları, hukuka uygunlu sebepleri bulunmaktadır.

Manevi unsur, ceza hukukunun evrensel ilkesi olan kusursuz suç ve ceza olmayacağı ilkesinden doğmuş bir ilkedir. Bir eylem, suç olarak tanımlanmasını sağlayacak bütün şartları sağlasa bile, kişinin kasti olarak bu eylemi gerçekleştirmediği tespit edilirse manevi unsur yokluğu nedeniyle kişinin eylemi ceza gerektirmeyebilir. Ancak manevi unsur, taksirle işlenen suçları kapsam dışında tutmaktadır.

2.2.1.1. Türk Ceza Kanunu'nda Yer Alan Bildirmeme Suçları

Türk Ceza Kanunu'nun tamamını incelendiğinde bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi ile ilgili çeşitli düzenlemelerin bulunduğu görülmektedir:

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi

Madde 98- (1) Yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hal ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen ya da durumu derhal ilgili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi dolayısıyla kişinin ölmesi durumunda, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

98. maddede yaş, hastalık, acizyet benzeri nedenlerle özbakım ve özyönetim becerilerinden yoksun kalan bireyler için Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan herkesin “imkanları dahilinde” yerine getirmesi gereken bir sorumluluktan bahsedilmektedir. Gerekli yardımın yapılmaması veya bildirim gerçeğeşmemesi neticesinde kanun maddesinde, sayılan özelliklere sahip birey ya da bireylerin hayatını kaybetmesi ise ağırlaştırıcı neden olarak kabul edilmektedir.

Bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeme suçunu tanımlayan bu madde ile sadece kanuna uygun hareket edilmesi ilkesinin değil aynı zamanda bireylerin ve toplumun sağlık, huzur ve güvenini sağlamaya ve korumaya dönük önlemlerin de alınmaya çalışıldığı görülmektedir.

Bilgi vermeme

Madde 166 (1) Bir hukuki ilişkiye dayalı olarak elde ettiği eşyanın, esasında suç işlemek suretiyle veya suç işlemek dolayısıyla elde edildiğini öğrenmesine

rağmen, suçu takibe yetkili makamlara vakit geçirmeksizin bildirimde bulunmayan kişi, altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

166. maddede ise hukuka uygun biçimde satın alınan ya da bağış olarak kabul edilen, herhangi bir malın, suç teşkil eden herhangi bir eylem sonucunda elde edildiğini bağış ya da satın alım işleminden sonra öğrenen bireyin durumu derhal yetkili makamlara bildirmesi gerektiği, bildirmede olduğu takdirde aldığı malın elde edilmesi esnasında oluşan suç olayından bağımsız biçimde “bilgi vermeme” kanun hükmü ile soruşturulacağı ve kovuşturulacağı anlatılmaktadır.

Suçtu bildirmeme

Madde 278 (İptal: Anayasa Mahkemesinin 30/6/2011 tarihli ve E.:2010/52, K.:2011/113 sayılı Kararı ile.; Değişik: 2/7/2012-6352/91 md.)

(1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Mağdurun on beş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır.

(4) Tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler bakımından cezaya hükmolunmaz. Ancak, suçu önleme yükümlülüğünün varlığı dolayısıyla ceza sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır.

Türk Ceza Kanunu'nun 278. maddesi suçu oluşturan hal ve davranışları haber alan her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının bildirim yükümlülüğünü ve bildirim

yükümlülüğünü çeşitli ihmal türlerini açıklamaktadır. Suçun hala işleniyor olması, suçu oluşturan davranışın sona ermiş ancak maddi manevi zararının sürüyor ve azaltılabilir olması suçun bildirilmesini herkes için zorunlu kılmaktadır. 278. madde ile ayrıca yaş küçüklüğü, hastalık, yaşlılık vb. nedenlerle özel olarak korunması gereken bireylerin mağdur olduğu olayların bildirilmemesinin ihbar yükümlülüğünün ihmalini ağırlaştırıcı bir rol oynamakta olduğu ifade edilmiştir.

Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi

Madde 279 (1) Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun, adli kolluk görevini yapan kişi tarafından işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Türk Ceza Kanunu'nun 279. maddesi suçun bildirimini ile ilgili kamu görevlilerinin görev ve sorumluluklarını hatırlatır biçimde düzenlenmiştir. Maddenin tanımladığı suç, suçu bildirmemek ve yapılması gereken ihbarı geciktirmekten ibarettir. Ancak bildirim yapılmaması ya da geç yapılması eylemlerinin adli kolluk görevlileri tarafından gerçekleştirilmiş olması cezayı ağırlaştırıcı sebep olarak nitelendirmektedir.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi

Madde 280 (1) Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır.

Türk Ceza Kanunu, 280. maddesi ile sağlık çalışanlarının bildirim yukumluğunu ayrıca açıklamaktadır. Bu maddenin yurrle konması ile sağlık yardımı almak için başvuran olgular içerisinde, suç sonucu oluşmuş olabilecek durumların erken haber alınması ve gerekli müdahalenin kısa surede yapılabilmesi amaçlanmıştır.

Tutuklu, hukml veya suç delillerini bildirmeme

Madde 284 (1) Hakkında tutuklama kararı verilmiş olan veya hukml bir kişinin bulunduğu yeri bildiği halde yetkili makamlara bildirmeyen kimse, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İşlenmiş olan bir suça ilişkin delil ve eserlerin başkaları tarafından saklandığı yeri bildiği halde yetkili makamlara bildirmeyen kimse, yukarıdaki fıkra hukmne göre cezalandırılır.

(3) Bu suların kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Bu suların stsoy, altsoy, eř veya kardeş tarafından işlenmesi halinde, cezaya hukmolunmaz.

284. madde, işlenmiş olan suçun hukmlsn, delillerini ya da sonuçlarını gerçeğe uygun biçimde ihbar etmeyen kişiler için düzenlenmiştir. Yargılamanın ve cezanın uygulanmasının engellenmesine veya gecikmesine yol açan bu faaliyeti gerçekleştirdiği tespit edilen kişiler 284. madde uyarınca cezalandırılır. İhbarın ihmalinin ya da gecikmesinin sorumlu ya da sorumlularının kamu görevlisi olması ağırlaştırıcı sebep olarak belirtilmiştir.

2.2.1.2. Kamu Görevlisinin Suçu Bildirmemesi Suçunun Unsurları

2.2.1.2.1. Maddi Unsur

İşlenmekte olan ya da verdiği zararın sonuçlarının azaltılması mümkün olan bir suçu bildirmemek ya da bildirim geç yapılması suçun maddi unsurunu oluşturur. Türk Ceza Kanunu 279. maddede belirtilen kamu görevlisinin haber aldığı eylemi ihbar yükümlülüğünün bulunması için iki kriter göz önünde bulundurulur. Bunlar haber alınan eylemin görev ile bağlantılı olarak öğrenilmesi ve aynı zamanda bu faaliyetin kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suç olmasıdır.

“Görevle bağlantılı olarak öğrenme” ifadesi ile kişinin görevinin başında olmadığı durumlarda dahi, görev tanımı kapsamında haber aldığı suç teşkil eden her olayı bildirmekle yükümlü olduğu anlaşılmaktadır. Yasa maddesinde “görevini yaparken” ya da “görevi başında iken” ifadeleri yerine “görevle bağlantılı olarak” ifadesinin kullanılması, maddenin bu şekilde değerlendirilmesini sağlamıştır (Bahriyeli, 2010: 26-27, İplikçi, 2010: 71-72).

Eylemin “kamu adına soruşturmayı gerektiren bir suç olması” ifadesi ise, kamu görevlisinin görevi ile bağlantılı olarak öğrendiği, sadece res’en soruşturulması gereken eylemleri bildirmekle yükümlü olduğunu, şikayete bağlı olarak soruşturulabilecek ve kovuşturulabilecek suçları ihbar yükümlülüğü ve Türk Ceza Kanunu’nun 279. maddesi bağlamında bildirme sorumluluğunun olmadığını belirtmektedir.

2.2.1.2.2. Manevi Unsur

Kamu görevlisinin Türk Ceza Kanunu'nun 279. maddesini ihlal etmiş sayılması için, hukuka aykırı gerçekleşen eylemin yanı sıra kamu görevlisinin kusurlu iradesinin de sürece katılmış olması gerekmektedir.

Kast, kanunda yapılmaması emredilen davranışın bilerek ve isteyerek yapılmasıdır. Suçu ihbar yükümlülüğü konusunda değerlendirilecek olursa; kast, bildirmeme eyleminin bilerek ve isteyerek yapılmamış olması olduğu anlamına gelir.

Kamu görevlisi, görevi ile bağlantılı olarak öğrendiği ve res' en soruşturulması gereken ve suç ihtiva eden bir olayı kendi iradesi ile bildirmemeye karar vermiş ise bu suçun kastla işlendiği kabul edilir.

Kişinin haber aldığı eylemin suç niteliğinde olduğunu bilmemesi durumunda kasttan söz edilemez. Kast unsurunun gerçekleşebilmesi için, kamu görevlisinin haber aldığı eylemin suç olduğunun bilincinde olması ve kendi irade gücü ile bunu bildirmemesi gerekmektedir (İplikçi, 2010: 46-47).

Kamu görevlisinin görevi ile bağlantılı olarak öğrendiği ve suç olduğunu bildiğini bir olayı, haber vermemeye karar vermeksizin akışına bırakması ve hareketsiz kalması durumunda da kast şartının oluştuğu söylenebilir (Bahriyeli, 2010: 70).

Bildirimde gecikme gösteren ya da bildirimini tamamen ihmal eden kişilerin, bu davranışlarının gerekçesi ilgili kanun tarafından önemsenmemektedir. Kamu görevlisinin suç olduğunu bildiği halde acıma, korkma, toplumsal kabuller, dini inanışlar ya da fail veya failer ile kişisel iletişimi nedeniyle yükümlülüğünü yerine getirmemiş olması, suçun değerlendirmesinde dikkate alınmaz (Döner, 2005; akt. Bahriyeli, 2010: 72).

Kamu görevlisi haber aldığı olayın şikayete bağlı bir suç olduğunu düşündüğünden, göreviyle bağlantılı bir suç olmadığını kabul ettiğinden, eylemin önceki kanunda suç olduğunu, geçerli olan yasada suç teşkil etmediğini zannettiğinden dolayı ihbarda gecikme ya da ihmal gösterirse, kast unsuru oluşmuş sayılır. Bildirimin kanunda belirtilen makamlar dışında, yetkisi olmayan başka bir makama bildirilmesi kast unsurunu ortadan kaldırabilir (Bahriyeli,2010: 73-74, İplikçi, 2010: 108-109).

Bildirmek, bir şeyi haber vermek, bir konu hakkında bilgi vermek, anlatmak ifade etmek anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, 2016). Ceza muhakemesinde bildirim ya da ihbar yükümlülüğü olarak tanımlanan maddeler yer almaktadır. Ceza yargılamasında bildirim kimler tarafından, ne zaman ve nasıl yapılacağı ile ilgili tanımlara da yer verildiğini görmekteyiz.

Türk Ceza Kanunu 278, 279 ve 280. maddelerinde suçu bildirmeme suçunu tanımlamaktadır. 278. madde tüm Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını ilgilendiren genel hükümleri içermekte, 279. madde kamu görevlisinin görevi ile bağlantılı olarak haberdar olduğu suçu bildirmeme suçunu konu almaktadır. 280. madde ise sağlık çalışanlarının görev tanımları çerçevesinde suç niteliği ya da suç şüphesi taşıyan öğrendikleri olayları bildirme yükümlülüğü ile ilgilidir.

Suçu bildirmeme suçu gerçek ihmali bir suç niteliğindedir (Bahriyeli, 2010). Türk Ceza Kanunu sayısı az olmakla birlikte bazı maddelerde kişilerin yapmaması gereken davranışlar yerine, yapması gereken davranışları tanımlar.

Salt/sırf ihmal suçu olarak da tanımlanan gerçek ihmal suçlarının ortaya çıkması için, kanunda yapılması zorunlu olarak öngörülen davranışın yapılmaması, kanuna karşı gelinmesi durumunun ortaya çıkmış olması gereklidir (Tozman, 2009). İhmali suçun oluşması için kanunda belirtilen davranışın yapılmaması, zamanında yapılmaması ya

da kanunun emrettiği yerde ve koşullarda yapılmaması gibi şartların oluşmuş olması yeterlidir (Toroslu, akt: Tozman, 2009).

2.2.1.3. Kamu görevlisi kavramı

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun yürürlüğe konulması ile birlikte, 765 sayılı kanunda belirtilen “memur” kavramının kullanımı bırakılmış, yerine “kamu görevlisi” kavramı kullanılmaya başlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti Anayasası'nın 128. maddesinde *devletin kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle* görüleceği ve 129. maddesinde de memurlar ve diğer kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlü oldukları bildirilmektedir. Ayrıca bir kişinin kamu görevlisi olarak nitelendirilebilmesi için yine 128. madde gereği istihdam edilen personelin niteliği, atanması, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işlerinin kanunla düzenlenmesi gerekir (Erat, 2013: 174).

Türk Ceza Kanunu'nun 6. maddesinin c bendinde kamu görevlisi ifadesinden, *kamusal faaliyetin yürütülmesinde atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi* anlaşılmaktadır. Bir kimsenin kamu görevlisi sayılabilmesi için, belirli bir kamu hizmetini yerine getiriyor olması şartı aranmaktadır. Kamusal faaliyet ise *“Anayasa ve kanunlarla belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararlar, bir hizmetin kamu adına yürütülmesi ”* olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle devletle istihdam ilişkisi olmasa da, kamu yararını ihtiva eder, toplumsal bir ihtiyaca cevap verir nitelikte olan faaliyetlerin özel kişiler tarafından yürütülmesi halinde de, yapılan iş kamu hizmeti sayılmaktadır (Demren Dönmez, 2011:113-119).

Bu nedenle daha önce belirtilen yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, bilgi vermeme, suçu bildirmeme, kamu görevlisinin suçu bildirmemesi, sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi, tutuklu, hükümlü veya suç delillerini bildirmeme maddelerinde yer alan sorumlulukların kamu hizmeti yapan herkes tarafından yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu gerekliliklerin yerine getirilmediği durumlarda, kamu hizmeti yapan kişi hakkında ilgili maddelere göre cezaya hükmedilebilir.

2.2.1.4.Bildirimin şekli ile ilgili unsurlar

Türk Ceza Kanunu 279. maddede belirtilen suçu işlemiş olması için, kamu görevlisinin görevi ile bağlantılı olarak öğrendiği, kamu adına soruşturulması ve kovuşturulması gereken bir olayı ihbar etmemesi ya da bildirim sürecini ihmal etmesi, erteleme gerektirmektedir. Maddede açıkça belirtilen ihbar yükümlülüğünün, nasıl gerçekleştirilmesi gerektiği de önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun, *Suçlara İlişkin İhbarlar ve Soruşturma* kısmı *Soruşturmanın Gizliliği, Suçların İhbarı* bölümünde ihbar ve şikâyetin nasıl ve hangi mercilere yapılması gerektiği yazılıdır.

Madde 158 (1) Suça ilişkin ihbar veya şikâyet, Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir.

(2) Valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılan ihbar veya şikâyet, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

(3) Yurt dışında işlenip ülkede takibi gereken suçlar hakkında Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına da ihbar veya şikâyette bulunulabilir.

(4) Bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan ihbar veya şikâyet, gecikmeksizin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

(5) İhbar veya şikâyet yazılı veya tutanağa geçirilmek üzere sözlü olarak yapılabilir.

(6) Yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturma evresine geçildikten sonra suçun şikâyete bağlı olduğunun anlaşılması halinde; mağdur açıkça şikâyetten vazgeçmediği takdirde, yargılamaya devam olunur.

İhbara konu olan olay, haber alındıktan sonra ihbarın kolluk kuvvetlerine ya da Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı ya da sözlü olarak yapılması gerekmektedir. Sözlü olarak yapılan ihbar ve şikâyet, şikâyetin yapıldığı makam tarafından yazılı kayda geçirilir. Kanunun, yüklemiş olduğu sorumluluğun yerine getirilmesinde ihbarın şeklini önemsemediği açık olmakla birlikte, kamu görevlisinin sorumluluğunu yerine getirdiğini ve ihmal suçu işlemediğini kanıtlaması açısından şikâyetin yazılı olarak yapılması tavsiye edilmektedir.

Ceza Muhakemesi Kanunu, kolluk kuvvetleri ve Cumhuriyet Başsavcılığı dışında, ihbar yapılabilecek makamları tanımlamıştır. 158. maddenin 2,3 ve 4. fıkrasında belirtildiği üzere valilikler, kaymakamlıklar, olayın kamu görevi ile bağlantısı olması durumunda kurum ve kuruluşlarının idareleri, olay yurt dışında gerçekleşmiş ise Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne ait elçilikler ve konsolosluklar ihbar ve şikâyetin yapılabileceği makamlardır. Bildirilen eylemin şikâyete bağlı bir husus olduğu kovuşturma evresinde tespit edilirse, kişiler şikâyetinden vazgeçene kadar yargılamaya devam edilir.

Kamusal hizmeti aracılığıyla haber alınan bir suçun bildirilmesinde, kurum ya da kuruluşların idarelerinin yetkili makam sayılması, bireyin amirine durumu bildirmesi ile bildirim yükümlülüğünü yerine getirdiği anlamını taşımaktadır (Bahriyeli, 2010: 38-39).

2.2.1.5. Milli Eğitim Bakanlığı mevzuatında çocuk istismarı ve ihmalinin bildirimi

Milli Eğitim Bakanlığı personeli ile ilgili iş ve işlemlerde öncelikle 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nu dikkate aldığı görülmektedir. 657 sayılı kanun, kamu personelin ödüllendirilmesi ve cezalandırılması ile ilgili hükümler içermektedir. Çocuk istismarı ve ihmalinin bildirimi ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili olabilecek maddeler incelendiğinde; kişiye, görevinde ve davranışlarında daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesi olarak tanımlanan uyarma cezasını gerektiren fiil ve haller içerisinde yer alan

- “a) Verilen emir ve görevlerin tam ve zamanında yapılmasında, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçlerin korunması, kullanılması ve bakımında kayıtsızlık göstermek veya düzensiz davranmak,*
- f) Görevine veya iş sahiplerine karşı kayıtsızlık göstermek veya ilgisiz kalmak.”*

maddeleri çocuğa yönelik kötü muameleyi bildirmeme suçları ile ilişkilendirilebilir.

Uyarma cezasından sonra, kişiye, görevinde ve davranışlarında kusurlu olduğunun bildirilmesi olarak tanımlanan kınama cezasını gerektiren fiil ve haller arasında bulunan,

- “a)Verilen emir ve görevlerin tam ve zamanında yapılmasında, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçlerin korunması, kullanılması ve bakımında kusurlu davranmak”*

maddesi çocuğun istismar ve ihmalinin bildirilmemesi ile ilgili olarak dikkate alınabilir.

Kişinin brüt aylığından 1/30- 1/8 arasında kesinti yapılması olarak ifade edilen aylıktan kesme cezasını gerektiren fiil ve haller içerisinde de ,

“a) Kasıtlı olarak; verilen emir ve görevleri tam ve zamanında yapmamak, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasları yerine getirmemek, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçleri korumamak, bakımını yapmamak, hor kullanmak.”

ifadesi çocuğa yönelik her türlü kötü muamelenin bildirilmemesi hususunda değerlendirilebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı'na ait ödül ve disiplin yönetmelikleri incelendiğinde, çocuk istismarı ve ihmalinin bildirilmesi ile ilgili olarak herhangi özel bir metnin bulunmadığı tespit edilmiştir. Ancak okullarda çalışan rehber öğretmenlere yönelik olarak hazırlanan Okullarda Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Kılavuzu'nda bulunan bazı kısımlarda çocuğa yönelik kötü muameleler için alınacak tedbirler belirlenmiştir. Aşağıda bu maddeler ile ilgili değerlendirmelere yer verilmektedir.

“Psikososyal müdahale hizmetleri kapsamında risk gruplarına yönelik hizmetler” başlığı altında cinsel istismara uğrayan öğrencilere yönelik hizmetler planlanmıştır. Bu kısımda,

“Cinsel istismar durumlarında çocuğun beyanının doğruluğu sorgulanmadan, beyanı esas kabul edilerek süreç yürütülür. Görüşme yapan kişi çocuğun anlatımı sırasında olaya ilişkin meraklı bir tutum içinde detayları öğrenmeye çalışmaz, hayret, üzüntü, öfke gibi duygusal tepkiler göstermez.”

“Çocuğun beyanını tutanak altına alır.”

“Adli ve kolluk birimlerine ivedi bir şekilde yüz yüze ya da telefon yoluyla yapılır.”

“Bildirim sürecinde ailenin onayı aranmaz.”

“Bildirim sonrası süreçler hakkında çocuk bilgilendirilir.”

“Tutanak, bildirim yapılan kuruma elden ulaştırılır.”

“Çocuğun ve haberdar olan diğer kişilerin başkalarına anlatımı engellenerek konunun gizliliğine özen gösterilir.”

Okul yönetimi tarafından il/ilçe milli eğitim müdürlüklerine “GİZLİDİR” ibaresi kullanılarak bilgi yazısı elden ulaştırılır.”

ifadeleri ile cinsel istismar şüphesi olan durumlarda, yapılması gereken iş ve işlemler ile dikkat edilmesi gereken hususlar açıklanmıştır.

Şiddete maruz kalan ve şiddet uygulayan öğrenciler ile karşılaşıldığında yapılması gerekenler kısmında şiddete maruz kalan öğrenciler için bir bölüm ayrılmış ve

“Çocuğa yönelik şiddetin veli tarafından uygulanması halinde adli ve kolluk birimleri ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na (il/ilçe müdürlükleri, ALO 183 telefon hattı vb.) okul yönetimi iş birliği ile bildirimde bulunulur.”

“Okul dışında yaşanan şiddet olayları için öğrenci ile yapılan görüşme sonrasında tutanak tutulur ve kolluk kuvvetlerine bildirimde bulunulur.”

ifadelerine yer verilmiştir.

2.2.1.6. Uluslararası Alanda Çocuk İstismarı ve İhmalinin Bildirilmesi

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’de çocuğun her türlü kötü muameleden korunması ve her türlü olumsuz yaşantıdan korunması için taraf devletlerin alması gereken önlemlere yer verilmiştir.

“Madde 19

1. *Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının ya da onlardan birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkar muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar.*
2. *Bu tür koruyucu önlemler; burada tanımlanmış olan çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli başkaca yöntemleri ve uygun olduğu takdirde adliyenin işe el koyması olduğu kadar durumun gereklerine göre çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere, gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programların düzenlenmesi için etkin usulleri de içermelidir.”*

Uluslararası geçerliği olan belgeler dışında ülkelerin kendi bünyelerinde yer alan yasalar ve adalet sistemleri ile de çocuğun sağlığını ve refahını korumak için önlemler almaya çalıştıkları görülmektedir. Çocukları korumak ve çocukların refahını arttırmak için örgütlü bir çocuk koruma sistemini oluşturmamış ülkelerin büyük bir stratejinin parçası olarak çocuk istismarı ve ihmalinin bildirimini zorunlu tuttuğu düşünülmektedir (Runyan, 2015: 30).

Filipinler’de 2007 yılında yayınlanan rapora göre, nüfusu 90 milyona yaklaşan ülkede hala istismar ve ihmale uğrayan çocuklar ile ilgili merkezi ve bilgisayar destekli bir veri tabanı bulunmamaktadır. Ancak bir çocuğun istismar ya da ihmal edildiğinden şüphelenen kişiler Sosyal Yardımlaşma Daire Başkanlığı’na, polis ya da diğer kolluk

birimlerine ya da yerel Çocuk Koruma Konseyi'ne durumu bildirebilir. Bildirim sonrası 48 saat içinde durumu incelemek ve güvenlik tedbirlerini almak için bir ev ziyareti yapılır (Madrid, 2010: 29-35).

Çocuk koruma amaçlı çalışan sivil toplum kuruluşları da çocuklarla ilgili çalışmalar yürütmektedir. Ancak Çocuk Koruma Yasası için ayrılmış özel bir bütçe yoktur. Bildirim yapmakla zorunlu tutulan kişiler doktorlar, hemşireler, özel ya da kamu fark etmeksizin sağlık yardımı verilen merkez çalışanlarıdır. Bildirimin yapılmaması halinde para cezası uygulanır. Filipinler'de çok az dosyanın rapor edildiği, rapor edilmeyen vakalar için de yaptırım uygulanmadığı düşünülmektedir (Madrid, 2010: 29-35).

Fransa'da çocuk koruma sistemi idari ve adli olmak üzere oldukça esneklik sağlayabilen iki kademedен oluşmaktadır. Sistemin ailelere ve çocuklara yardım etme konusunda hızlı ve esnek davranabildiği düşünülmektedir. Adli koruma kısmı, bir çocuk hakimi tarafından verilen tüm müdahale kararlarını kapsar. Çocuk istismarı ve ihmalinin bildirimde zorunlu kılınmıştır, bu nedenle istismar ve ihmal şüphesi ile bildirilen vaka sayısının arttığı tahmin edilmektedir (Taub, 2010: 123-129).

İdari koruma ise, yargı dışı ve zorlayıcı olmayan bütün koruma hizmetlerini kapsar. Çocuğun sağlığı, eğitimi ve ailesi için gerekli düzenlemelerin yapılmasını, önleyici tedbirlerin alınması sağlanır (Taub, 2010: 123-129).

Hong Kong'da çocuk istismarı ve ihmaline karşı disiplinlerarası bir yaklaşım geliştirilmiştir. Tıbbi, sosyal, eğitim ve koruma hizmetlerinde görev dağılımı belirlenmiştir. Doğrudan çocuk istismarını tanımlayan bir yasa olmamakla birlikte, ceza hukukunda yer alan başka maddelerle çocuğa karşı işlenen istismar suçu da cezalandırılmaktadır. Ayrıca çocuk istismarı ve ihmalinin bildirimde zorunlu

tutulmamış, çocukla ilgili alanlarda çalışan profesyonellerin bireysel mesleki sorumluluklarına bırakılmıştır (Ip, 2010: 1-10).

Hindistan'da çocuk istismarı ve ihmali vakalarının bildirim doktor, öğretmen, sosyal hizmet uzmanı gibi çalışanlara yasal olarak zorunlu tutulsa da, raporlama oranının sosyokültürel nedenlerden ötürü çok düşük olduğu tahmin edilmektedir (Deb, 2010: 11-23).

İngiltere'de çocukları istismar ve ihmalden korumak için yarım asrı aşkındır süren yasal çalışmalar mevcuttur. Çalışanlar için istismar ya da ihmal şüphesi taşıyan vakaları bildirim zorunluluğu yasal olarak konmamıştır ancak istismar ya da ihmal şüphesi taşıyan durumlar için sunulan yasal bir kılavuz ve diğer kurumlarla işbirliği yapma zorunluluğu mevcuttur, çalışanların bu kılavuza uyma ve buna göre hareket etme zorunluluğu bulunmaktadır (Gray, 2010: 111-121).

Pakistan'da çocuk istismarı ve ihmalinin bildirim zorunlu değildir. Ayrıca yapılandırılmış sistematik bir çocuk koruma sistemi de mevcut değildir. Bildirilen vakaların çoğunluğu ağır fiziksel yaralanmalar ya da cinsel istismar olarak karşımıza çıkmaktadır. Sağlık çalışanları, aile ya da çocuk kendisi bildirim yapabilir. Çocukların korunması ve çocuk hakları ile ilgili hükümet tarafından yapılan çalışmaların çok yeni olduğu ve henüz yerleşik hale gelmediği görülmektedir (Muhammad, 2010: 25-29).

Rusya'da sosyal hizmet uzmanları, yasalar, hekimler, kolluk kuvvetleri için bütünleşik bir çocuk koruma sistemi bulunmamaktadır. Çocukların korunması ve yaşam kalitelerinin artırılması için yasal önlemler alınmaya başlasa da henüz yasal prosedürlerin saha uygulamasına tam olarak yansıtılmadığı görülmektedir. Çıkarılan aile yasasından sonra, çocukla çalışan tüm profesyonellere, çocuğun sağlığı veya yaşamı tehlikede olduğunda yerel düzeyde yetkili makamlara haber verme sorumluluğu verilmiştir (Balachova ve ark., 2010: 149-160).

Çocuk istismarı ve ihmalinin bildirimi ile ilgili yasal düzenlemeler, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Avustralya'da istismar ve ihmali erken dönemde tespit etmek, çocukları daha fazla korumak ve hizmet sunumunu kolaylaştırma amacıyla ayrıntılı biçimde yapılandırılmıştır (Mathews ve Kenny, 2008: 51).

Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Avustralya'da zorunlu bildirim temelleri, farklılıkları ve sorunlarının gözden geçirildiği bir çalışmada Arjantin, Ermenistan, Bangladeş, Beyaz Rusya, Bosna-Hersek, Brezilya, Bulgaristan, Kanada, Şili, Kolombiya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Danimarka, Mısır, İngiltere, Estonya, Etiyopya, Finlandiya, Fransa, Honduras, Macaristan, İzlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Kore Cumhuriyeti, Lübnan, Malezya, Meksika, Moğolistan, Karadağ, Nepal, Peru, Filipinler, Portekiz, Romanya, Rusya, Ruanda, Sırbistan, Güney Afrika, İspanya, İsveç, Tayvan, Tayland, Türkmenistan, Amerika Birleşik Devletleri ve Zambiya gibi ülkelerde çocuk istismarı ve ihmalinin bildirimi ile ilgili yasal düzenlemelerin var olduğu tespit edilmiştir. Kamerun, Çin, Almanya, Hollanda, Yeni Zelanda, Pakistan, İskoçya, Singapur, Sri Lanka ve Togo'da ise bildirim gönüllülük esasına bağlandığı gösterilmiştir (Mathews ve Kenny, 2008:51).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmada çocuk istismarı ve ihmalinin bildirimine yönelik öğretmen tutumları incelenmiştir. Çalışma tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 531 öğretmen ile öğretmenlerin üye olduğu çevrimiçi sosyal ağlar aracılığıyla yürütülmüştür.

Çalışmanın yürütülebilmesi için İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Etik Kurulu'ndan 08.12.2016 tarih ve 444260 sayısı ile onay alınmıştır. Karar metni Ekler bölümünde yer almaktadır.

3.1.Katılımcılar

Araştırmanın evreni, Türkiye'de öğretmenlik mesleğini yapan bireyler olup, araştırmanın örneklemini ise mesleki paylaşım amacıyla kullanılan sosyal ağlara üye olan ve Google Forms aracılığıyla çalışmaya katılan öğretmenler oluşturmaktadır ve bu çalışmaya 531 öğretmen katılmıştır. Katılımcıların %72,1'i (383 kişi) kadın, %27,9'u (148 kişi) erkektir. Katılımcıların %85,9'u kamu kurumlarında, %14,1'i ise özel kurumlarda görev yapmaktadır.

3.2.Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada çocuk istismarı ve ihmalinin bildirimine yönelik öğretmen tutumlarının değerlendirildiği bir anket formu geliştirilmiştir. Anket formunda çocuk istismarı ve ihmali tanıma, belirtilerini yorumlama, çocukların davranış ve duygularını anlama ile çocuklarla iletişim kurma becerileri ile ilgili mesleki yeterliliği değerlendirmeyi amaçlayan, zorunlu bildirim süreci ve bildirim sistemi ile ilgili tutumları içeren maddelere yer verilmiştir.

Maddelerin belirlenmesi sırasında Choo ve ark., (2013) tarafından Malezya'da çocuk istismarı ile ilgili öğretmen tutumlarını incelendiği çalışmada kullanılan ölçek formu olan TRAS (Teacher's Reporting Attitudes Scale)'in maddelerinden faydalanılmıştır. Bunun

için ölçeğin orijinal formunun geliştiricisi olan araştırmacıların lideri olan Kerryann Walsh'tan ve ölçeğin Malezya uyarlamasını yapan Claire Choo Wan Yuen'den e-posta yoluyla izin alınmıştır.

TRAS (Teacher's Reporting Attitudes Scale) öncelikle Avustralya'da geliştirilen ve çocuğun cinsel istismarının bildirimini konu edinen bir ölçektir. 14 maddeden oluşmaktadır. Bildirim süreci ile ilgili gerekli sorumluluğu alma, sistemin bildirim sonrası işlerliğine duyulan güven ve bildirime duyulan mesleki ilgi olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır(Walsch ve ark., 2012). Ölçek daha sonra Malezyalı bir örnekleme faktör analizine tabi tutulmuştur. Malezyalı araştırmacılar, sadece cinsel istismara değil, çocuğun istismar ve ihmalinin tamamını kapsayan, çocuğa yönelik kötü muamele kavramına odaklanarak ölçeği kendi kültürlerine uyarlamışlardır (Choo ve ark., (2013).

Anket formunun yanı sıra katılımcılara sosyodemografik bilgi formu da verilmiştir. Sosyodemografik bilgi formunda katılımcılardan ad soyad, iletişim bilgileri, adres vb. bilgiler istenmemiştir. 9 maddeden oluşan formda cinsiyet, çalışma süresi, branş, daha önce bildirim yapmış olup olmama, çalışılan okul kademesi, kamu ya da özel sektörde görev yapma, daha önce konu ile ilgili eğitim alıp almamış olma, bildirim yaparken tercih edilen kurumlar ve Türk Ceza Kanunu'nun 278 ve 279. maddesi ile ilgili bilgi sahip olup olmama ile ilgili veriler yer almaktadır.

3.3.İşlem

Anket formu, beşli likert tipi olarak hazırlanmıştır. Anket formu hazırlandıktan sonra, 20 öğretmenlik bir çalışma grubu ile ön çalışma yapılmış ve anlaşılmayan, kafa karışıklığına sebep olabilecek ifadeler tespit edilmiş ve düzeltilmiştir.

Anketin genel örnekleme çalışılabilir hale gelmesinden ve etik kurul izni alındıktan sonra saha çalışmasına geçilmiştir. Saha çalışması, konunun hassas bir konu olması ve

katılımcıların kendilerini saydam bir şekilde ifade edebilmesini kolaylaştırmak ve daha büyük bir örnekleme çalışmak adına öğretmenlerin mesleki paylaşım ağlarında, çevrimiçi ortamda Google Forms aracılığıyla, tesadüfi örnekleme yoluyla yapılmıştır.

3.4. Veri Analizi

Elde edilen veriler Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı 19.0 (SPSS) ile analiz edilmiştir. Sosyodemografik formda yer alan değişkenlere göre, anket maddelerine verilen cevapların dağılımı Ki-Kare testi aracılığıyla incelenmiştir. Ankete verilen “Kısmen katılıyorum” ve “Katılıyorum” ifadeleri, olumlu ve olumluya yakın, “Kısmen katılmıyorum” ve “Katılmıyorum” ifadeleri ise olumsuz ve olumsuzya yakın tutumlar olarak değerlendirilmiştir. Bulgularda istatistiksel analiz için verilen tablolarda olumsuz ve olumsuzya yakın tutumlar bir araya getirilerek “Katılmıyor” kategorisinde, olumlu ve olumluya yakın ifadeler bir araya getirilerek “Katılıyor” kategorisinde değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

Çalışmaya 531 kişi katılmış olup, katılımcıların %72,1'i (383 kişi) kadın, %27,9'u (148 kişi) erkektir. Katılımcılar branş dağılımına göre incelendiğinde katılımcıların %41,1' inin(218 kişi) psikolojik danışman ve rehber öğretmen, %40,3'ünün(214 kişi) branş öğretmeni, %8,5'inin(45 kişi) sınıf öğretmeni, %6'sının(32 kişi) okulöncesi öğretmeni ve %4,1'inin(22 kişi) de eğitim yöneticisi olduğu görülmektedir. Katılımcıların %85,9'u(456 kişi) kamu kurumlarında olarak görev yapmakta, %14,1'i(75 kişi) ise özel kurumlarda görev yapmaktadır(Tablo 1).

Tablo 1: Katılımcıların Meslek Gruplarına Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler	Birikimli Yüzdeler
Okul öncesi ö.	32	6,0	6,0	6,0
Sınıf ö.	45	8,5	8,5	14,5
Branş ö.	214	40,3	40,3	54,8
Pdr	218	41,1	41,1	95,9
Eğitim Yöneticisi	22	4,1	4,1	100,0

Katılımcıların mesleklerinde çalışma süreleri incelendiğinde, çalışmaya katılım gösteren öğretmenlerin %45,6'sının(242 kişi) 0-5 yıl, %27,5'inin(146 kişi) 5-10 yıl ve %26,9(143 kişi)'unun ise 10 yıl ve daha üzeri görev yaptığı bilinmektedir(Tablo 2).

Tablo 2: Katılımcıların Mesleklerinde Çalışma Süresine Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzdeler	Geçerli yüzdeler	Birikimli yüzdeler
0-5 yıl	242	45,6	45,6	45,6
5-10	146	27,5	27,5	73,1
10 ve üzeri	143	26,9	26,9	100,0

Katılımcılar çalıştıkları eğitim öğretim kademesine göre gruplandırıldığında %34,1'inin(181 kişi) ortaöğretim kurumlarında, %27,7'sinin(147 kişi) ortaokulda, %20,5'inin(109 kişi) ilkokulda, %7,5'inin(40 kişi) rehberlik ve araştırma merkezlerinde, %6'sının(32 kişi) okulöncesi kurumlarında ve %4,1'inin(22 kişi) de diğer kurumlarda görev yaptığı görülmektedir(Tablo 3).

Tablo 3: Katılımcıların Çalıştıkları Kurum Türüne Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler	Birikimli Yüzdeler
Okulöncesi	32	6,0	6,0	6,0
İlkokul	109	20,5	20,5	26,6
Ortaokul	147	27,7	27,7	54,2
Lise	181	34,1	34,1	88,3
Ram	40	7,5	7,5	95,9
Diğer	22	4,1	4,1	100,0
Toplam	531	100,0	100,0	100,0

Katılımcıların %59,7'si(317 kişi) daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu bir eğitim almadığını, %40,3'ü(214 kişi) ise daha önce konu hakkında eğitime katıldığını belirtmiştir(Tablo 4).

Tablo 4: Katılımcıların Daha Önce Alınan Eğitim Değişkenine Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler	Birikimli Yüzdeler
Evet	214	40,3	40,3	40,3
Hayır	317	59,7	59,7	100,0
Toplam	531	100,0	100,0	100,0

Ayrıca çalışmaya katılan öğretmenlerin %80,8'i(429 kişi) çocuk istismarı ve ihmali konulu bir ihbarda hiç bulunmadığını, %19,2'si(102 kişi) ise daha önce konu hakkında ihbarda bulunduğunu belirtmiştir(Tablo 5).

Tablo 5: Katılımcıların Daha Önce Yapılan İhbar Değişkenine Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler	Birikimli Yüzdeler
Evet	102	19,2	19,2	19,2
Hayır	429	80,8	80,8	100,0
Toplam	531	100,0	100,0	100,0

Katılımcılara Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddelerinde belirtilen “bildirim yükümlülüğü” ve yasal yaptırımı hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları sorulmuştur. Çalışmaya katılan öğretmenlerin %53,1'i(282 kişi) yasalar hakkında bilgi sahibi olduğunu, %46,9'u(249 kişi) ise belirtilen ifade hakkında bilgi sahibi olmadığını beyan etmiştir.

Bu çalışmada katılımcılara çocuk istismarı ve ihmali konulu bir bildirimde bulunmaları gerektiğinde hangi birimi tercih edecekleri de sorulmuştur. Katılımcıların %36,7'lik kısmı (195 kişi) polis ve/veya jandarmanın ilk tercihi olacağını belirtmiştir. %24,3'lük (129 kişi) tercihle en çok tercih edilen ikinci birim ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olarak seçilmiştir. Ayrıca katılımcıların %14,7'si(78 kişi) Cumhuriyet Savcılıklarına, %12,6'sı(67 kişi) Sağlık Bakanlığına bağlı çocuk izlem merkezlerine, %7,7'si(41 kişi) Milli Eğitim Müdürlüklerine ve %4'ü(21 kişi) ise üniversitelerin çocuk koruma merkezlerine bildirimde bulunacaklarını beyan etmişlerdir(Tablo 6).

Tablo 6: Katılımcıların Bildirim Sürecinde İlk Tercih Edecekleri Birim İle İlgili Tercih Dağılımları

	Frekans	Yüzdeler	Geçerli Yüzdeler	Birikimli Yüzdeler
ASPB	129	24,3	24,3	24,3
Cum. Sav.	78	14,7	14,7	39,0
Polis/ Jan.	195	36,7	36,7	75,7
ÇKM	21	4,0	4,0	79,7
ÇİM	67	12,6	12,6	92,3
MEM	41	7,7	7,7	100,0
Total	531	100,0	100,0	100,0

Bildirim Yükümlülüğü ile ilgili tutum anketi sonuçları incelendiğinde “Çocuk istismarı ya da ihmali konusunda şüpheye düşersen bildirim yaparım.” maddesine katılımcıların %92,7’sinin(492 kişi) olumlu ve olumluya yakın yanıt verdiği, %5,8’inin(31 kişi) ise kararsız kaldığı görülmektedir.

Aynı şekilde çalışmaya katılan öğretmenlerin %80’i(425 kişi) çocukların güvenli ve sağlıklı bir yaşam sürmesi için zorunlu bildirim sürecinin gerekli olduğunu, %4,9’u(26 kişi) ise kararsız olduğunu belirtmiştir. “Çalıştığım kurumdaki meslektaşlarım ve yöneticiler benimle aynı fikirde olmasa da şüpheli bulduğum durumlarla ilgili bildirim yaparım.” maddesine olumlu ve olumluya yakın yanıt verenler ise katılımcıların %91,1’ini(484 kişi) oluşturmaktadır. Kurumda çalışan diğer personelle aynı fikirde olmadığında bildirim yapma konusunda kararsız kalanların oranı %7,7(41 kişi) iken, fikir ayrılığı söz konusu olduğunda bildirim yapmaktan kısmen kaçınacağını belirten katılımcı oranı %1,1(6 kişi)’dir.

“Uzun vadede çocuk istismarı ve ihmalinin azaltılması ve önlenmesi için, öğretmenlerin bildirim yükümlülüğünü yerine getirmelerinin önemli olduğunu düşünüyorum.” maddesine olumlu ve olumluya yakın yanıt veren katılımcı oranı %98,7(524 kişi)’dir.

“Çocuk istismarı ve ihmalinin belirtilerini anlama ve yorumlamada mesleki yeterliliklerimin tam olduğuna inanıyorum.” olarak tanımlanan maddede katılımcıların cevapları daha geniş bir aralıkta dağılım göstermektedir. Katılımcıların %52,3(278 kişi)’ü kendisini çocuk istismar ve ihmali tanıma ve yorumlama konusunda yeterli veya kısmen yeterli hissederken, %13,6’sı(72 kişi) kendini konu hakkında yetersiz veya kısmen yetersiz bulmaktadır. Katılımcıların %34,1’i(181 kişi) ise bu konu hakkındaki mesleki donanımını değerlendirmede kararsız olduğunu belirtmiştir.

Bildirim yükümlülüğü ile ilgili tutum anketinde katılımcılara çocuk istismarı ve ihmali konusunda yapılan bildirimlere cevap verme ve ihtiyacı karşılama konusunda mevcut sistemi etkili ve yeterli bulup bulmadıkları da sorulmuştur. Katılımcıların %30,9’u(164 kişi) mevcut sistemi etkililik ve verimlilik hususunda değerlendirme konusunda kararsız olduğunu belirtmiştir. %17,1’i(91 kişi) çocuk istismarı ve ihmali müdahale konusunda mevcut sistemi kısmen veya tamamen etkili ve yeterli bulduğunu, %51,9’u(276 kişi) ise mevcut sistemi etkililik ve yeterlilik bakımından kısmen veya tamamen başarısız bulduğunu ifade etmiştir. Bir başka maddede ise çalışmaya katılan öğretmenlere, çocuk istismarı ve ihmali konusunda yapılan bildirimlerin etkin biçimde dikkate alınıp alınmadığı sorulduğunda %29,9’u(158 kişi) bildirimlerin kısmen veya tamamen etkin biçimde dikkate alındığını, %43,9’u(232 kişi) bildirimlerin kısmen veya tamamen etkin biçimde dikkate alınmadığını düşündüğünü belirtmiş, %26,1’lik(138 kişi) kısım konu hakkında kararsız olduğunu bildirmiştir.

“Özellikle öğretmenler için çocuk istismarı ve ihmalinin bildirim sürecini tanımlayan, atılması gereken adımları açıkça belirten bir yönetmeliğin gerekli olduğunu düşünüyorum.” ifadesi için verilen cevaplar değerlendirildiğinde katılımcıların %77,2’si(410 kişi) çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili sınırları çizilmiş, özel bir yönetmeliğin oluşturulması gerektiğini düşündüğünü belirtmiştir. Katılımcıların %4,1’i(22 kişi) bu konuda kararsız olduğunu, %1,7’si(9 kişi) de bunun gerekli olmadığını düşündüğünü ifade etmiştir.

“Şüpheli durumlar için yapılan bildirimlerin öğretmenlerin okul içinde ve dışında sıkıntı yaşamasına neden olacağını düşünürüm.” ifadesi için katılımcıların vermiş olduğu cevaplar incelendiğinde katılımcıların %50,2’si(267 kişi) yaptıkları bildirimlerin okul içinde ve okul dışında sıkıntı yaşamalarına neden olacağını kısmen veya tamamen düşündüğünü, %22,6’sı(120 kişi) böyle bir sıkıntı yaşayacağını kısmen veya tamamen düşünmediğini belirtmiş ve %27,1’i(144 kişi) ise konu hakkında kararsız olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcılara çocuk istismarı ve ihmalini bildirirler bile, olayın doğruluğunu ispat etmek için yeterli kanıt ya da tanığa ulaşamayacaklarını düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda, katılımcıların %37,7’si(200 kişi) istismar ya da ihmal olayının doğruluğunu kanıtlama konusunda yeterli kanıt ya da tanığa ulaşamayacaklarını kısmen veya tamamen düşündüklerini, %28,6’sı(152 kişi) kanıt ya da tanık bulamamakla ilgili olumsuz bir düşüncesinin kısmen veya tamamen olmadığını, %33,7’si(179 kişi) ise bu konu hakkında kararsız olduğunu bildirmiştir.

Katılımcıların %51,9’u(276 kişi) çocuk istismarı ve ihmaline müdahale konusunda mevcut sistemi kısmen veya tamamen başarısız bulmakla birlikte, katılımcılara çocuk istismarı ve ihmalini ihbar etmenin, yetkili makamların çocuk ve ailelere ulaşmasına ve sorunun çözülmesine yardımcı olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların %70,8’i(376 kişi) çocuk istismarı ve ihmalini ihbar etmenin, yetkili makamların çocuk ve ailelere ulaşmasına ve sorunun çözülmesine kısmen veya tamamen yardımcı olacağı cevabını vermiştir. Katılımcıların %20,5’i(109 kişi) konu hakkında kararsız olduğunu ifade etmiştir. Bildirim sürecinden sonra, yetkili makamların çocuk ve aileye hızlı ve etkin biçimde müdahale edeceğini düşünüp düşünmedikleri de sorulmuş, katılımcı öğretmenlerin %40,7’si(216 kişi) yetkili makamların çocuk ve aileye hızlı ve etkin biçimde müdahale edeceği düşüncesine kısmen veya tamamen katıldıklarını, %26,9’u(143 kişi) hızlı ve etkin müdahale edilemeyeceği

düşüncesine kısmen veya tamamen katılmadıklarını, %32,4'ü(172 kişi) ise kararsız olduğunu belirtmiştir.

“Bildirim sonrası süreçte, ailenin ya da toplumun bildirim yapan kişiye karşı öfkeli ve saldırgan tavırlar sergilemesinden endişe duyarım.” maddesine verilen cevaplar değerlendirildiğinde katılımcıların %59,4'ünün(315 kişi) bildirim sonrasında yaşayacakları olumsuz tepkilerden kısmen veya tamamen endişe duydukları, %21,1'inin(112 kişi) bu konuda kararsız olduğu ve %19,6'sının(104 kişi) ise bildirim sonrası karşılaşılabileceği olumsuz tepkilerden kısmen veya tamamen endişe duymadığı görülmektedir. Katılımcıların büyük bir kısmı bildirim sonrası süreçten endişe duyarken, “Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bildirimden sonra çocuğun ailesinin ve çevresinin olayı kimin ya da kimlerin bildirdiğini öğrenmesinden endişe ettiğim için, bildirim sürecine dahil olmak konusunda çekimser kalırım.” ifadesine kısmen veya tamamen katılan katılımcıların oranı %18,8'(100 kişi)dir. Katılımcıların %58,2'si(309 kişi) belirtilen ifadeye kısmen veya tamamen katılmadığını belirtmiş, %23'ü(122 kişi) ise konu hakkında kararsız kalmıştır.

“Aldığım lisans eğitiminin çocukların davranış ve duygularını anlama ve değerlendirme ile çocuklarla iletişim kurma konularında bana yeterli bilgi ve beceriyi kazandırdığı kanaatindeyim.” ifadesine verilen cevaplar değerlendirildiğinde katılımcıların %60,5'i(321 kişi) aldığı lisans eğitimini çocukların davranışlarını anlama ve yorumlama konusunda kendisine yeterli bilgi ve beceriyi kısmen veya tamamen kazandırdığını düşündüğünü belirtmiş, %13'ü(69 kişi) bu ifadeye kısmen veya tamamen katılmadığını belirtmiş ve %26,6'lık(141 kişi) bir kısım ise kararsız olduğunu ifade etmiştir.

Çalışmamızın bulgularında sosyodemografik bilgi formunda yer alan değişkenlere göre, Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi maddelerine verilen cevaplardaki farklılaşmanın istatistiksel analizi sırasında, istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde fark oluşturduğu tespit edilen

verilere yer verilmiştir. İstatiksel açıdan anlamlı fark oluşturmadığı tespit edilen veriler, bulgularda yer almamaktadır.

Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddelerinde belirtilen “bildirim yükümlülüğü” ve yasal yaptırımı hakkında bilgi sahibi olanların, bilgi sahibi olmayanlara göre çocuk istismarı ve ihmali anlama ve yorumlamada mesleki yeterliliklerini daha fazla yeterli buldukları görülmektedir[$\chi^2=30,164$; $p<0,001$],(Tablo 7).

Tablo 7: TCK 278 ve 279. Madde Hakkında Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 2. maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddelerinde belirtilen “bildirim yükümlülüğü” ve yasal yaptırımı hakkında bilgi sahibi misiniz?	Evet	18	94	170
	Hayır	54	87	108

Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddelerinde belirtilen “bildirim yükümlülüğü” ve yasal yaptırımı hakkında bilgi sahibi olanların bilgi sahibi olmayan katılımcılara nazaran, Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi'nde yer alan “Çocuk İstismarı ya da ihmali bildirsem bile, olayın doğruluğunu ispat etmek için yeterli kanıt ya da tanığa ulaşamayacağımı düşünürüm” ifadesine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha az katıldıkları bulgulanmıştır[$\chi^2=28,519$; $p<0,001$],(Tablo 8).

Tablo 8: TCK 278 ve 279. Madde Hakkında Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 9. maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
		107	91	84
Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddelerinde belirtilen "bildirim yükümlülüğü" ve yasal yaptırım hakkında bilgi sahibi misiniz?	Evet	37,9%	32,3%	29,8%
	Hayır	18,1%	35,3%	46,6%

Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddelerinde belirtilen "bildirim yükümlülüğü" ve yasal yaptırım hakkında bilgi sahibi olanların bilgi sahibi olmayan katılımcılara nazaran, Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi'nde yer alan "Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bildirimden sonra çocuğun ailesinin ve çevresinin olayı kimin ya da kimlerin bildirdiğini öğrenmesinden endişe ettiğim için, bildirim sürecine dahil olmak konusunda çekimser kalırım." ifadesine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha az katıldıkları bulgulanmıştır [$\chi^2=19,130$; $p<0,001$], (Tablo 9).

Tablo 9: TCK 278 ve 279. Madde Hakkında Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 12. maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddelerinde belirtilen "bildirim yükümlülüğü" ve yasal yaptırım hakkında bilgi sahibi misiniz?	Evet	188 66,7%	56 19,9%	38 13,5%
	Hayır	121 48,6%	66 26,5%	62 24,9%

Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddelerinde belirtilen "bildirim yükümlülüğü" ve yasal yaptırım hakkında bilgi sahibi olanların bilgi sahibi olmayan katılımcılara nazaran, Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi'nde yer alan "Bildirim sürecinden sonra, yetkili makamların çocuk ve aileye hızlı ve etkin biçimde müdahale edeceğini düşünüyorum." ifadesine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha çok katıldıkları bulgulanmıştır [$\chi^2=8,149$; $p<0,05$], (Tablo 10).

Tablo 10: TCK 278 Ve 279. Madde Hakkında Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 13. maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddelerinde belirtilen "bildirim yükümlülüğü" ve yasal yaptırımı hakkında bilgi sahibi misiniz?	Evet	65 23,0%	87 30,9%	130 46,1%
	Hayır	78 31,3%	85 34,1%	86 34,5%

Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddelerinde belirtilen "bildirim yükümlülüğü" ve yasal yaptırımı hakkında bilgi sahibi olanların bilgi sahibi olmayan katılımcılara nazaran, Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi'nde yer alan "Çocuk istismarı ve ihmali konusunda yapılan bildirimlerin etkin biçimde dikkate alındığını düşünmüyorum." ifadesine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha az katıldıkları görülmektedir [$\chi^2=16,531$; $p<0,001$], (Tablo 11).

Tablo 11: TCK 278 Ve 279. Madde Hakkında Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi 14. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

	Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
	105	70	107
	37,2%	24,8%	37,9%
Evet			
Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddelerinde belirtilen "bildirim yükümlülüğü" ve yasal yaptırımını hakkında bilgi sahibi misiniz?	53	71	125
	21,3%	28,5%	50,2%
Hayır			

Branş değişkenine göre, Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi'nde yer alan "Çocuk istismarını ve ihmalinin belirtilerini anlama ve yorumlamada mesleki yeterliliklerimin tam olduğuna inanıyorum." ifadesine verilen yanıtlarda, çalışmaya katılan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin istatistiksel olarak anlamlı biçimde diğer branşlara kıyasla kendilerini daha yeterli buldukları tespit edilmiştir [$\chi^2=35,583$; $p<0,001$], (Tablo 12).

Tablo 12: Branş Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 2. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
	Okulöncesi	3 9,4%	14 43,8%	15 46,9%
	Sınıf	7 15,6%	19 42,2%	19 42,2%
Aşağıdaki meslek gruplarından hangisine mensupsunuz?	Branş	45 21,0%	77 36,0%	92 43,0%
	PDR	12 5,5%	65 29,8%	141 64,7%
	Eğitim yöneticisi	5 22,7%	6 27,3%	11 50,0%

Katılımcıların dahil olduğu meslek gruplarına göre, çocuk istismarı ve ihmalini bildirirse bile yeterli kanıt ya da tanıya ulaşamayacağını düşünenlerin dağılımı incelendiğinde psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile eğitim yöneticilerinin bu düşünceye istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha az katıldığı görülmektedir [$\chi^2=33,874$; $p<0,001$], (Tablo 13).

Tablo 13: Branş Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 9. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
	Okulöncesi	4 12,5%	14 43,8%	14 43,8%
	Sınıf	5 11,1%	20 44,4%	20 44,4%
Aşağıdaki meslek gruplarından hangisine mensupsunuz?	Branş	50 23,4%	66 30,8%	98 45,8%
	PDR	87 39,9%	69 31,7%	62 28,4%
	Eğitim yöneticisi	6 27,3%	10 45,5%	6 27,3%

Branş değişkenine göre, çocuk istismarı ve ihmali konusunda yapılan bildirimlerin etkin biçimde dikkate alınmadığı düşüncesine katılanların dağılımı incelendiğinde psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile eğitim yöneticilerinin bu düşünceye istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha az katıldıkları tespit edilmiştir [$\chi^2=20,406$; $p<0,05$], (Tablo 14).

Tablo 14: Branş Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 14. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
	Okulöncesi	10 31,3%	4 12,5%	18 56,3%
	Sınıf	10 22,2%	13 28,9%	22 48,9%
Aşağıdaki meslek gruplarından hangisine mensupsunuz?	Branş	51 23,8%	54 25,2%	109 50,9%
	PDR	77 35,3%	66 30,3%	75 34,4%
	Eğitim Yöneticisi	10 45,5%	4 18,2%	8 36,4%

Çalışmamızda branş değişkeni söz konusu olduğunda, katılımcıların aldıkları lisans eğitiminin çocukların davranış ve duygularını anlama ve değerlendirme ile çocuklarla iletişim kurma konularında kendilerine yeterli bilgi ve beceriyi kazandırdığı kanaatinde olup olmadıkları da test edilmiştir. Psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile eğitim yöneticileri aldıkları lisans eğitimini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yeterli bulmaktadır [$\chi^2=45,640$; $p<0,001$], (Tablo 15).

Tablo 15: Branş Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 15. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
	Okulöncesi	2 6,3%	8 25,0%	22 68,8%
	Sınıf	14 31,1%	18 40,0%	13 28,9%
Aşağıdaki meslek gruplarından hangisine mensupsunuz?	Branş	37 17,3%	64 29,9%	113 52,8%
	PDR	16 7,3%	46 21,1%	156 71,6%
	Eğitim yöneticisi	0 0,0%	5 22,7%	17 77,3%

Meslekte geçirilen süre değişkeni baz alınarak katılımcıların aldıkları lisans eğitiminin çocukların davranış ve duygularını anlama ve değerlendirme ile çocuklarla iletişim kurma konularında kendilerine yeterli bilgi ve beceriyi kazandırdığı kanaatinde olup olmadıkları incelendiğinde, meslekte çalışma yılı arttıkça katılımcıların aldıkları lisans eğitimini sayılan kriterlere göre yeterli olarak algılama düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı biçimde düşüş göstermektedir [$\chi^2=10,741$; $p<0,05$], (Tablo 16).

Tablo 16: Çalışma Süresi Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 15. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
	0-5 yıl	21	59	162
		8,7%	24,4%	66,9%
Mesleğinizde toplam çalışma süreniz	5-10 yıl	24	44	78
		16,4%	30,1%	53,4%
	10 yıl ve üzeri	24	38	81
		16,8%	26,6%	56,6%

Kamu kurumlarında ya da özel sektörde çalışıyor olma değişkenine göre, çocuk istismarı ve ihmali konusunda yapılan bildirimlere cevap verme ve ihtiyacı karşılama konusunda mevcut sistemi etkili ve yeterli buldukları düşüncesine katılım düzeyleri incelendiğinde özel sektörde çalışan katılımcılardan, bu ifadeye katılmadığını belirten katılımcı oranının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla olduğu görülmektedir [$\chi^2=9,327$; $p<0,05$], (Tablo 17).

Tablo 17: Çalışılan Kurum Türü Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 6. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

	Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
Kamu	225 49,3%	147 32,2%	84 18,4%
Çalıştığınız kurum			
Özel	51 68,0%	17 22,7%	7 9,3%

Kamu ya da özel sektörde çalışma değişkenine göre, şüpheli durumlarda yapılan bildirimlerin öğretmenlerin okul içinde ve dışında sıkıntı yaşamamasına neden olacağını düşündükleri ifadesine katılım düzeyleri değerlendirildiğinde kamu kurumlarında çalışan öğretmenlerin belirtilen düşünceye katılım düzeylerinin özel sektörde çalışan katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür [$\chi^2=11,761$; $p<0,05$], (Tablo 18).

Tablo 18: Çalışılan Kurum Türü Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 8. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
Çalıştığımız kurum	Kamu	96 21,1%	117 25,7%	243 53,3%
	Özel	24 32,0%	27 36,0%	24 32,0%

Kamu ya da özel sektörde çalışma değişkenine göre, bildirim sonrası süreçte, ailenin ya da toplumun bildirim yapan kişiye karşı öfkeli ve saldırgan tavırlar sergilemesinden endişe duyarım ifadesine katılım düzeyleri değerlendirildiğinde de kamu kurumlarında çalışan öğretmenlerin belirtilen düşünceye katılım düzeylerinin özel sektörde çalışan katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür [$\chi^2=20,563$; $p<0,001$], (Tablo 19).

Tablo 19: Çalışılan Kurum Türü Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 11. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
Çalıştığımız kurum	Kamu	75 16,4%	98 21,5%	283 62,1%
	Özel	29 38,7%	14 18,7%	32 42,7%
Total		104 19,6%	112 21,1%	315 59,3%

Kamu ya da özel sektörde çalışma değişkenine göre “Çocuk istismarı ve ihmali konusunda yapılan bildirimlerin etkin biçimde dikkate alındığını düşünmüyorum.” ifadesine katılım düzeyleri incelendiğinde, özel sektörde çalışan katılımcıların bu ifadeye katılım düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir [$\chi^2=6,686$; $p<0,05$], (Tablo 20).

Tablo 20: Çalışılan Kurum Türü Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 14. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
Çalıştığınız kurum	Kamu	144 31,6%	122 26,8%	190 41,7%
	Özel	14 18,7%	19 25,3%	42 56,0%
Toplam		158 29,8%	141 26,6%	232 43,7%

Daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim alan katılımcıların, eğitim almayan katılımcılara nazaran “Çocuk istismarı ve ihmalinin belirtilerini anlama ve yorumlamada mesleki yeterliliklerimin tam olduğuna inanıyorum.” ifadesine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla katıldıkları bulgulanmıştır [$\chi^2=20,003$; $p<0,001$], (Tablo 21).

Tablo 21: Daha Önce Alınan Eğitim Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 2. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
Daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu bir eğitim aldınız mı?	Evet	15 7,0%	65 30,4%	134 62,6%
	Hayır	57 18,0%	116 36,6%	144 45,4%

Çocuk istismarı ve ihmali konusunda daha önce eğitim almayan katılımcıların, çocuk istismarı ve ihmali bildirseler bile yeterli kanıt ya da tanığa ulaşamayacakları düşüncesine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha çok sahip oldukları görülmektedir [$\chi^2=18,111$; $p<0,001$], (Tablo 22).

Tablo 22: Daha Önce Alınan Eğitim Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 9. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
	Evet	83 38,8%	62 29,0%	69 32,2%
	Daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu bir eğitim aldınız mı?	69 21,8%	117 36,9%	131 41,3%
Toplam		152 28,6%	179 33,7%	200 37,7%

Bildirim sonrası süreçte ailenin ya da toplumun bildirim yapan kişiye karşı öfkeli ve saldırgan tavırlar sergilemesinden endişe duyacağı ifadesine, eğitim alan ve almayan katılımcılar da katıldıklarını belirtmişlerdir. Ancak daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim alan katılımcıların, bu ifadeye katılma oranının, daha önce eğitim almayan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulgulanmıştır [$\chi^2=6,668$; $p<0,05$], (Tablo 23).

Tablo 23: Daha Önce Alınan Eğitim Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 11. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
Daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu bir eğitim aldınız mı?	Evet	37 17,3%	36 16,8%	141 65,9%
	Hayır	67 21,1%	76 24,0%	174 54,9%
Toplam		104 %19,6	112 21,1	315 59,3%

Çocuk istismarı ve ihmali söz konusu olduğunda daha önce eğitim almış olan katılımcıların, bildirim sonrasında çocuğun ailesinin ve çevresinin olayı kimin ya da kimlerin bildirdiğini öğrenmesinden endişe ettiği için bildirim konusunda çekimser kalmayı tercih edeceği düşüncesine katılma oranının, daha önce konu hakkında eğitim almamış katılımcılara nazaran anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir [$\chi^2=17,227$; $p<0,001$], (Tablo 24).

Tablo 24: Daha Önce Alınan Eğitim Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 12.
Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
Daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu bir eğitim aldınız mı?	Evet	146 68,2%	43 20,1%	25 11,7%
	Hayır	163 51,4%	79 24,9%	75 23,7%
Toplam		309 58,2%	122 23,0%	100 18,8%

Daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim almış olan katılımcıların, bildirim sürecinden sonra yetkili makamların çocuk ve aileye hızlı ve etkin biçimde müdahale edileceği düşüncesine katılma oranının, eğitim almayanlara nazaran anlamlı düzeyde daha fazla olduğu tespit edilmiştir [$\chi^2=7,295$; $p<0,05$], (Tablo 25).

Tablo 25: Daha Önce Alınan Eğitim Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 13. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
Daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu bir eğitim aldınız mı?	Evet	47 22,0%	66 30,8%	101 47,2%
	Hayır	96 30,3%	106 33,4%	115 36,3%
Toplam		143 26,9%	172 32,4%	216 40,7%

Daha önce konu hakkında eğitim almış olan katılımcıların, çocuk istismarı ve ihmali konusunda yapılan bildirimlerin etkin biçimde dikkate alındığını düşünmedikleri ifadesine katılım düzeyleri daha önce eğitim almamış olan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşüktür [$\chi^2=6,795$; $p<0,05$], (Tablo 26).

Tablo 26: Daha Önce Alınan Eğitim Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 14. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
Evet		76	57	81
		35,5%	26,6%	37,9%
Daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu bir eğitim aldınız mı?	Hayır	82	84	151
		25,9%	26,5%	47,6%
Toplam		158	141	232
		29,8%	26,6%	43,7%

Daha önce çocuk istismarı ve ihmali konusunda eğitim alan katılımcılardan, aldıkları lisans eğitiminin çocukların davranış ve duygularını anlama ve değerlendirme ile çocuklarla iletişim kurma konularında kendilerine yeterli bilgi ve beceriyi kazandırdığı kanaatinde olanların, eğitim almayan gruba göre daha yüksek düzeyde olduğu bulgulanmıştır [$\chi^2=13,631$; $p<0,05$], (Tablo 27).

Tablo 27: Daha Önce Alınan Eğitim Değişkenine Göre Bildirim Yükümlülüğü 15. Maddeye Verilen Cevapların Dağılımı İle İlgili Ki-Kare Testi Analiz Sonuçları

		Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor
	Evet	18 8,4%	47 22,0%	149 69,6%
Daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu bir eğitim aldınız mı?	Hayır	51 16,1%	94 29,7%	172 54,3%
	Toplam	69 13,0%	141 26,6%	321 60,5%

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Çocuk istismarı ve ihmalinin bildirim, ülkemiz de dahil olmak üzere birçok ülkede yasal olarak zorunlu kılınmış, önlenmesi ve azaltılması için eğitsel ve hukuki tedbirler alınmış ve alınıyor durumdadır. Ülkemizde çocuğun her türlü kötü muameleden korunması amacıyla eğitsel programların hazırlanarak, hem çocukların hem de toplumda yer alan fertlerin bilgilendirilmesi yoluyla uzun vadede önleme ve azaltma hedeflerine ulaşılması amaçlanmaktadır. Ancak çalışmamız bağlamında bakıldığında, katılımcı öğretmenlerin %59,7'sinin lisans eğitiminde ve sonrasında çocuğun istismar ve ihmali ile ilgili bir eğitim almadıkları görülmektedir.

Çocuğun günlük hayatının büyük bölümünü geçirdiği bir mekan olması nedeniyle, okulun çocuğun davranışlarını şekillendirme ve izlemede önemli bir mekan olduğu düşünüldüğünde, öğretmen ve eğitim yöneticilerinin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bir eğitim almamış olmaları, önleme ve müdahale hizmetlerinin sekteye uğramasına, hatalı uygulamaların ortaya çıkmasına ve çocukların mağduriyetinin uzamasına neden olabilmektedir (Gilbert ve ark., 2009).

Ülkemizde çocuğun istismarı ve ihmali hakkında eğitim almış öğretmen sayısı istenen seviyede olmamakla birlikte; Choo ve ark., (2013) tarafından yapılan çocuk istismarı ve ihmalinin bildirim ile ilgili tutumları inceleyen ölçek geliştirme çalışmasına katılan öğretmenlerin sadece %7,7'si öğretmenlik eğitimi süresince, %4,2'si de öğretmenlikleri süresince konu hakkında eğitim aldığını bildirmiştir.

Bu çalışmada ülkemizde suçun bildirilmemesi suç olarak tanımlandığından, katılımcılara Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddelerinde belirtilen "bildirim yükümlülüğü" ve yasal yaptırımı hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları da sorulmuştur. Çalışmaya katılan öğretmenlerin %53,1'i konu hakkında bilgi sahibi olduğunu, %46,9'u ise bilgi sahibi

olmadığını belirtmiştir. Kamu hizmeti yapan herkes, bahsedilen maddelerin uygulanmasından sorumlu iken, çalışmanın örnekleme bağlamında bakıldığında katılımcıların neredeyse yarısının yükümlülüklerini bilmediği ve bu durumun mağduriyet riskini arttırdığı görülmektedir. ABD ve Avustralya örneklemlerinde bakıldığında çocuk istismarı ve ihmali şüphesi taşıyan durum sayısının büyük bölümünün bilgi eksikliği nedeniyle fark edilemediği, bildirim yapmadığı ya da bildirimlerin eksik gerçekleştiği düşünülmektedir (Goebbels ve ark., 2008: 942, Kenny, 2001: 19).

Katılımcılar çocuk istismarı ve ihmali ile Türk Ceza Kanunu'nda belirtilen yükümlülükleri hakkında bilgi sahibi olma bağlamında değerlendirildiğinde, konu hakkındaki bilgi eksikliği görülmektedir. Bu eksikliğin giderilmesi için öğretmen eğitimlerinin düzenlenmesi, çocuk hukuku ile ilgili temel düzenlemelerden öğretmenlerin haberdar olmasının sağlanması ve bu düzenlemelerin öğretmen eğitimi programlarında yer almasının sağlanması ile konu hakkındaki farkındalığın artması ve bilgi eksikliğinden kaynaklanan iki taraflı mağduriyetlerin önüne geçilmesi mümkün olabilir (Thomas ve Jamieson, 1995: 1027, Feng ve ark., 2012: 279, Alvarez ve ark., 2004: 574-575).

Bildirim yapıp yapılmaması çocuk istismarı ve ihmali konusunda en önemli kriter olmakla birlikte, bildirim için öğretmenlerin ilk tercih edecekleri birimin de önemli olduğu düşünülmektedir. Yaptığımız çalışmada katılımcılar çocuk istismarı ya da ihmali söz konusu olduğunda ilk başvuracakları birim olarak en çok polis ve/veya jandarmayı tercih edeceklerini belirtmişlerdir. İkinci sırada yer alan kurum ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olarak belirlenmiştir. Cumhuriyet Savcılıkları, Milli Eğitim Müdürlükleri, Sağlık Bakanlığına bağlı çocuk izlem merkezleri ve üniversitelerin çocuk koruma merkezleri polis/jandarma ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na nazaran daha az tercih edilen kurumlar olmuştur.

Polis ve jandarmanın daha fazla tercih edilir olmasının nedeni emniyet teşkilatı örgütlenmesinin diğer kurumlara nazaran daha yaygın ve daha kolay ulaşılabilir olması, bildirim yapılan konuya daha hızlı müdahale edilebilecek lokasyonda olması, Sağlık Bakanlığı'na bağlı çocuk izlem merkezleri ve üniversitelerin çocuk koruma merkezlerine göre tanınırlığının daha yüksek olması sayılabilir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın ikinci en çok tercih edilen kurum olmasında ise mağdur çocukların korunması ve desteklenmesi konusunda ilk akla gelen kurumlardan olması, son dönemde bakanlığın faaliyetlerini tanıtmak ve yaygınlaştırmak adına çalışmalar düzenliyor olmasının etkileri olabilir. Ayrıca Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın 183 numaralı hattının, bildirimde bulunacak kişideki, süreçle ilgili stresi azaltma etkisinden de bahsedilebilir. Kimlik bilgisi vermeden, kimlik bilgisi saklı tutulmak kaydıyla bildirim yapabilme ve yüz yüze değil sesli olarak bilgi alma ve bildirim yapma avantajları sayesinde, ihbarda bulunmakla ilgili kişisel kaygının azaltılabileceği ve kişilerin daha kolay yardım isteyebileceği düşünülebilir.

Çalışmamızda kullanılan Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi'nin doldurulması sırasında katılımcıların dörtte birinden fazlasının bazı maddelerde kararsız kaldığı görülmektedir. Katılımcılardan çocuk istismarı ve ihmalinin belirtilerini anlama ve yorumlamada mesleki yeterliliklerini değerlendirmeleri istendiğinde de; çocuk istismarı ve ihmali konusunda yapılan bildirimlere cevap verme ve ihtiyacı karşılama konusunda mevcut sistemi etkili ve yeterli bulup bulmadıkları, şüpheli durumlar için yapılan bildirimlerin öğretmenlerin okul içinde ve dışında sıkıntı yaşamamasına neden olup olmayacağı; çocuk istismarı ve ihmali bildirseler bile, olayın doğruluğunu ispat etmek için yeterli kanıt ya da tanığa ulaşamayacaklarını düşünüp düşünmedikleri; bildirim sonrası süreçte, ailenin ya da toplumun bildirim yapan kişiye karşı öfkeli ve saldırgan tavırlar sergilemesinden endişe duyup duymadıkları sorulduğunda da katılımcıların azımsanmayacak bir kısmının kararsız kaldığı

görülmektedir. Çalışmamızın verilerine paralel olarak Malezyalı örnekleme yapılan uygulamada da bildirim sosyal bakış açısını ve bildirim yapana verilen toplumsal tepkiyi, bildirim sisteminin etkililiğini ve yeterliliğini baz alan ifadelerin, diğer ifadelere nazaran daha olumsuz puanlandığı görülmektedir (Choo ve ark., (2013).

Uygulanan ankete katılımcıların sıklıkla vermiş olduğu “Kararsızım” yanıtının değerlendirilmesi ve bu kararsız kalma durumunun nedeninin irdelenmesinin çalışmamız bağlamında önemli olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların kendilerine yöneltilen anket sorularına kararsız oldukları yönünde görüş belirtmiş olmalarının nedenlerinden birinin, çalışmaya katılan öğretmenlerin %59,7’sinin konu hakkında hiçbir eğitim almamış olması sayılabilir. Çocuk istismarı ve ihmali ve yasal düzenlemeler konusunda bilgi sahibi olmayan katılımcıların verilen maddeleri değerlendirme konusunda kararsız kalmaları olasıdır. Örneğin, yasal sorumluluklar konusunda bilgi sahibi olanların, çocuk istismarı ve ihmali anlamaya ve yorumlamada mesleki yeterliliklerini daha fazla yeterli buldukları görülmektedir. Çalışmamızda ortaya çıkan bu bulgu, bilgi eksiğinin ortadan kaldırılmasının, mesleki yeterliliklere sağladığı katkının bir yansıması olarak görülmektedir.

Çocuk istismarı ve ihmali şüphesi ya da tespiti durumunda bildirim süreci gizlilik içerisinde yürütülmekte ve çocuğun en az zarar ile bu süreci atlama hedeflenmektedir. Bu nedenle süreç okul ortamında en az kişinin dahil olması ile yürütülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin % 80,8’inin daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu bir bildirim yapmadığını belirttiği göz önüne alınırsa, bildirim sürecine dahil olmayan katılımcıların bildirim süreci ile ilgili yaşantıları olmadığı için, bildirim sistemini değerlendirme konusunda kararsız kalmış olabilecekleri ihtimali akla gelmektedir.

Deneyim, konu hakkındaki bilgi düzeyi gibi değişkenler dışında çalışmamızın konusunun özel içeriğe sahip, toplumların kanayan yarası olan hassas bir konu olması, kişiler üzerinde

yasal düzenlemeler dışında vicdani ve ahlaki yükünün de bulunması, kişilerin sorularını cevapladıkları kişiyi tanımıyor olmaları vb. nedenlerle cevap vermekten kaçınmış olmaları da ihtimal dahilindedir.

Çocuk istismarı ve ihmalinin belirtilerini anlama ve yorumlamada mesleki yeterliliklerimin tam olduğuna inanıyorum.” olarak ifade edilen maddede katılımcıların %13,6’sı kendini konu hakkında kısmen yetersiz veya yetersiz bulmaktadır. Katılımcıların %34,1’i ise bu konu hakkındaki mesleki donanımını değerlendirmede kararsız olduğunu belirtmiştir. Ancak “Aldığım lisans eğitiminin çocukların davranış ve duygularını anlama ve değerlendirme ile çocuklarla iletişim kurma konularında bana yeterli bilgi ve beceriyi kazandırdığı kanaatindeyim.” ifadesine verilen cevaplar değerlendirildiğinde katılımcıların %13’ü bu ifadeye kısmen veya tamamen katılmadığını belirtmiş ve %26,6’lık bir kısım ise kararsız olduğunu ifade etmiştir. Her iki ifade de öğretmenlerin kendilerini yetersiz bulma oranı birbiriyle neredeyse aynı iken, söz konusu çocuk istismarı ve ihmali anlama ve müdahale etme olduğunda kararsız kalan katılımcıların oranı belirgin biçimde artmaktadır. Bunun nedeni konu hakkındaki bilgi eksikliği olabileceği gibi, konunun hassas ve özel içeriğe sahip bir konu olması nedeniyle, kişilerin böylesi kırılğan bir sahada mesleki donanımları hakkında karar veremiyor olmaları olabilir.

“Uzun vadede çocuk istismarı ve ihmalinin azaltılması ve önlenmesi için, öğretmenlerin bildirim yükümlülüğünü yerine getirmelerinin önemli olduğunu düşünüyorum.” maddesine olumlu yanıt veren katılımcı oranı %88,9’dur. Katılımcılara çocuk istismarı ve ihmali ihbar etmenin, yetkili makamların çocuk ve ailelere ulaşmasına ve sorunun çözülmesine yardımcı olup olmadığı sorulduğunda, katılımcıların %70,8’i çocuk istismarı ve ihmali ihbar etmenin, yetkili makamların çocuk ve ailelere ulaşmasına ve sorunun çözülmesine kısmen veya kesinlikle yardımcı olacağı cevabını vermiştir. Aynı şekilde çalışmaya katılan öğretmenlerin %80’i çocukların güvenli ve sağlıklı bir yaşam sürmesi için zorunlu bildirim sürecinin gerekli

olduğunu belirtmiştir. “Çocuk istismarı ya da ihmali konusunda şüpheye düşersen bildirim yaparım.” maddesine katılımcıların %74,2’sinin olumlu yanıt verdiği görülmektedir. “Çalıştığım kurumdaki meslektaşlarım ve yöneticiler benimle aynı fikirde olmasa da şüpheli bulduğum durumlarla ilgili bildirim yaparım.” maddesine olumlu yanıt verenler ise katılımcıların %64,2’sini oluşturmaktadır. Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi’nde yer alan beş farklı maddenin değerlendirmesine göre öğretmenlerin bildirim sürecine yönelik genel tutumunun olumlu olduğu görülmektedir. Zorunlu bildirim sürecinin olması gerektiğini, bunun kısa ve uzun vadede hem kişisel hem toplumsal fayda sağlayacağını ve gerektiğini düşündüğü anda bildirim yapacağını bildiren katılımcı oranı yüksektir. Buradan zorunlu bildirim süreci ile ilgili genel tutumun olumlu olduğu görüşüne ulaşılabilir ki bu da uluslararası literatür ile uyumlu bir bulgudur (Choo ve ark., 2013: 243; Crenshaw ve ark., 1995).

Yaptığımız çalışmada katılımcıların %91,1’i çalıştığı kurumdaki meslektaşlarının ve yöneticilerinin kendisi ile aynı fikirde olmadığı durumlarda, şüpheli bulduğu durumlarla ilgili bildirim yapacağı maddesine olumlu ve olumluya yakın yanıt vermiştir. Bu veri eğitimcilerin çocuğa yönelik kötü muameleye duyarlı oldukları izlenimi uyandırmaktadır. Kenny (2001) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin %40’ı çocuk istismarının bildirilmesi gerektiğini ifade ederken, %40’ı da bildirim yapması halinde okul yönetiminin kendisini desteklemeyeceğini bildirmiştir.

Bildirim sürecinde, bildirimi yapan kişiden olayın doğruluğu ile ilgili bilgi, belge, kanıt ya da tanık bulması istenmemekte, konu hakkındaki bilgisinden faydalanılmakta ve bilgi kaynaklarını açıklaması istenmektedir. Ancak çocuk istismarı ve ihmali bildirseler bile, olayın doğruluğunu ispat etmek için yeterli kanıt ya da tanığa ulaşamayacaklarını düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda, katılımcıların %37,7’si istismar ya da ihmal olayının doğruluğunu kanıtlama konusunda yeterli kanıt ya da tanığa ulaşamayacağını düşüncesine

kısmen ya da tamamen katıldığını, %33,7'si ise bu konu hakkında kararsız olduğunu bildirmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun kanıt ya da tanık bulma konusunda kısmen veya tamamen endişeli ya da kararsız olduğu görülmektedir. Bu durum bildirim süreci ve sonrasında yapılacakların bilinmemesinden, bildirim sürecinin belirsiz olarak algılanmasından ve kanıt ya da tanık gösterememe durumunun oluşması halinde, kişilerin yaptıkları bildirim nedeniyle mağdur olma korkusundan meydana gelmiş olabilir (Kenny, 2001: 11). Bu çalışmanın verilerine paralel olarak Avustralya örneğinde de öğretmenlerin bir kısmının yeterli kanıt buluncaya ya da istismar şüphesinin doğruluğundan emin oluncaya kadar bildirimini erteleme eğiliminde oldukları bulgulanmıştır (Walsh ve ark., 2006: 68-69). Ayrıca bildirim asılsız çıkması durumunda gereksiz bildirim yaptığı için yasal olarak sorumlu tutulacağı endişesi de, çalışanların olayın doğruluğundan emin olana kadar bildirim sürecine dahil olmalarının önünde bir engel olarak değerlendirilebilir (Kesner ve Dever, 2015: 62, Kenny, 2001).

Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddelerinde belirtilen "bildirim yükümlülüğü" ve yasal yaptırım hakkında bilgi sahibi olanların, bilgi sahibi olmayan katılımcılara nazaran, "Çocuk istismarı ya da ihmalini bildirsem bile, olayın doğruluğunu ispat etmek için yeterli kanıt ya da tanığa ulaşamayacağımı düşünürüm" ifadesine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha az katıldıkları bulgulanmıştır. Bu bilgi, sadece yasal boyut hakkındaki bilgi eksikliğinin giderilmesinin bile, bildirim süreci ile ilgili belirsizlik ve çekincelerin azaltılması konusunda fark yarattığı olarak yorumlanabilir.

Katılımcıların %51,9'u çocuk istismarı ve ihmaline müdahale konusunda mevcut sistemi kısmen veya tamamen başarısız bulmaktadır. Ancak çocuk istismarı ve ihmalini ihbar etmenin, yetkili makamların çocuk ve ailelere ulaşmasına ve sorunun çözülmesine yardımcı olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların %70,8'i çocuk istismarı ve ihmalini ihbar etmenin, yetkili makamların çocuk ve ailelere ulaşmasına ve sorunun çözülmesine kısmen veya

tamamen yardımcı olacağı cevabını vermiştir. Çelişkili gibi görünen bu bulgular aslında sistem değerlendirilirken, değerlendirme kriterlerine göre sistemin etkililik ve yeterlilik derecesinin farklı olarak algılandığını göstermektedir.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin yarısı sistemi genel olarak değerlendirdiğinde kısmen veya tamamen başarısız bulmakla birlikte, katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğu bildirim sürecinin tamamlanması ile birlikte yetkili makamların çocuk ve ailelere ulaşacağını, bildirim sorunun çözülmesine kısmen veya tamamen katkı sağlayacağını düşündüğünü belirtmiştir. Elde edilen bu iki veri bize çocuk istismarı ve ihmalinin bildiriminde, sistemin iyi işleyen ve iyi işlemeyen yanlarının var olduğunu, iyi işlemeyen yanların sistemin genel değerlendirmesinde olumsuz görüş bildirmeye ya da kararsız kalmaya yol açtığını düşündürmektedir. Buradan hareketle, zorunlu bildirim sürecinde uygulanan sistemin değerlendirmesinde genel bir değerlendirme ile birlikte hızlilik, etkililik, çocuğa müdahale, aileye müdahale, bildirim yapan kişi ya da kişilere verilen rehberlik hizmetleri, sürecin tahmin edilebilirliği vb. değişkenler açısından da değerlendirilme yapılmasının; sistemin etkililiği ve işlerliğini değerlendirme konusunda daha sağlıklı ve çözüm odaklı veri elde edilmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan çalışmada zorunlu bildirim sürecinin işleyişini yetersiz olarak değerlendiren katılımcı oranı yüksek olmasına rağmen, bildirim yükümlülüğü ile ilgili genel tutumun olumlu olduğu bulgusu birlikte değerlendirildiğinde, katılımcı öğretmenlerin çocuğun faydasına hareket etme konusunda istekli olduğu, profesyonel mesleki sorumluluk bilincinin gelişmiş olduğu ancak sağlıklı bilgi ve yönlendirme eksikliğinin kafa karışıklığına ve endişeye yol açtığı, uluslararası verilerle paralel biçimde bildirim prosedürlerinin süreci etkilediği görülmektedir (Walsh ve ark., 2006; 69-70). Nitekim çalışmaya katılan öğretmenlerin %77,2'si öğretmenler için çocuk istismarı ve ihmalinin bildirim sürecini tanımlayan, atılması gereken adımları açıkça belirten, sınırları çizilmiş, özel bir yönetmeliğin oluşturulması gerektiğini düşündüğünü belirtmiştir.

Öğretmenler çocuğun farklı yaş dönemlerine hitap etmekte ve çocukluktan ergenlik döneminin geç dönemlerine kadar çocuğu gözleme şansı bulunmaktadır. Bu nedenle çocuğun farklı yaş dönemlerini görme imkanı bakımından branş değişkeninin önem arz ettiği düşünülerek, katılımcılara çocuk istismarı ve ihmalinin belirtilerini anlama ve yorumlama konusunda kendilerini yeterli bulup bulmadıkları sorulmuştur. Psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin, diğer branşlara ve eğitim yöneticilerine göre kendilerini istismar ve ihmali tanıma konusunda daha yeterli buldukları tespit edilmiştir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programında gelişimsel psikoloji, psikolojik danışma uygulamaları, bireyle görüşme teknikleri, çocuk suçluluğu vb. özel içeriğe sahip derslerin okutulması, psikolojik danışmanların çocuğun, aile, okul, arkadaş çevresini sistem yaklaşımıyla objektif biçimde değerlendirme olanağına sahip olması ve konu hakkındaki mesleki donanımlarının daha fazla olması dolayısıyla, psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin kendilerini istismar ve ihmali tanıma ve yorumlamada daha yeterli bulmaları beklenen bir sonuçtur (Kenny ve McEachern, 2002; 70).

Katılımcıların dahil olduğu meslek gruplarına göre, çocuk istismarı ve ihmali bildirirse bile yeterli kanıt ya da tanıya ulaşamayacağını, çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bildirimlerin etkin biçimde değerlendirilmediğini düşünenlerin dağılımı incelendiğinde psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile eğitim yöneticilerinin bu ifadelerle istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha az katıldığı görülmektedir.

Okul çağı çocuğunun mağdur olduğu bir istismar ya da ihmali olayında, çocuğun daha fazla zarara uğramaması adına olaya mümkün olan en az kişi ile müdahale edilmesi ilkesi nedeniyle bildirim sıklıkla psikolojik danışman ve rehber öğretmen ve/veya eğitim yöneticileri tarafından yapılması, bu iki meslek grubunun görev alanları dolayısıyla istismar şüphesi taşıyan durumların ihbarı ile ilgili daha net bir zihinsel hazırlık şeması bulunması; bu iki meslek grubunun bildirim süreci ile ilgili temsili ve yaşantısal deneyiminin daha fazla

olması ihtimalini artmaktadır. İstismar ve ihmalin bildirim ile ilgili deneyime sahip olanların ise kanıt, tanık ya da belge bulmak gibi aslında olmayan bir yükümlülüğün endişesine daha az kapıldıkları, bildirimlerin değerlendirilme hızı ve etkililiği konusunda farklı değerlendirmeler yaptıkları görülmektedir.

Çocuk istismarı ve ihmali söz konusu olduğunda daha önce bildirimde bulunmuş olan katılımcıların, bildirim sonrasında çocuğun ailesinin ve çevresinin olayı kimin ya da kimlerin bildirdiğini öğrenmesinden endişe ettiği için bildirim konusunda çekimser kalmayı tercih edeceği düşüncesine katılma oranının, daha önce bildirimde bulunmamış katılımcılara nazaran anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Aynı biçimde daha önce bildirim yapmış olan katılımcıların, bildirim sürecinden sonra yetkili makamların çocuk ve aileye hızlı ve etkin biçimde müdahale edileceği düşüncesine katılma oranının, bildirimde bulunmayanlara nazaran anlamlı düzeyde daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca daha önce bildirimde bulunmayanların, bildirim sonrası süreçte yetkili makamların çocuk ve aileye hızlı ve etkin biçimde müdahale edeceği düşüncesini değerlendirirken daha fazla kararsız kaldıkları görülmektedir. Bu veriler bildirim sürecinde kişinin deneyimleri ve öğrendiklerinin, zorunlu bildirim süreci ile ilgili tutumları ve duygulanımı üzerinde etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Yukarıda bahsedilen bildirim sürecine ilişkin temsili ya da deneysel bir şemanın varlığı, zorunlu bildirim müdahale sisteminin değerlendirmesi sırasında da etkisini göstermiş olabilir. Çocuk istismarı ve ihmali toplumun her kesiminde görülmekte olduğundan, özel kurumlara devam eden öğrencilerin sosyoekonomik durumu daha iyi olduğu için istismar ve ihmal olaylarının daha az görüleceği düşüncesinin doğru olmadığı ortadadır. Ancak ülkemizde özel eğitim öğretim kurumlarında eğitime devam eden öğrenci sayısı, kamu kurumlarına devam eden öğrenci sayısından oldukça azdır. Bu nedenle istismar ve ihmal olayları ile karşılaşma sıklığı, öğrenci sayısına paralel olarak azalmakta ve bu da kurumlarda

görev yapan personelin bildirim süreci ve bildirim sistemi ile ilgili değerlendirmelerinde etkili olabilmektedir.

Kamu kurumlarında ya da özel sektörde çalışıyor olma değişkenine göre, çocuk istismarı ve ihmali konusunda yapılan bildirimlere cevap verme ve ihtiyacı karşılama konusunda mevcut sistemi etkili ve yeterli buldukları düşüncesine katılım düzeyleri incelendiğinde özel sektörde çalışan katılımcılar arasında, bu ifadeye katılmadığını belirten katılımcı oranının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla olduğu görülmektedir. Aynı biçimde kamu ya da özel sektörde çalışma değişkenine göre, çocuk istismarı ve ihmali konusunda yapılan bildirimlerin etkin biçimde dikkate alındığını düşünmediği ifadesine özel sektörde çalışan öğretmenlerin katılım düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak kamu ya da özel sektörde çalışma değişkenine göre, bildirim sonrası süreçte, ailenin ya da toplumun bildirim yapan kişiye karşı öfkeli ve saldırgan tavırlar sergilemesinden endişe duyacağı ve şüpheli durumlarda yapılan bildirimlerin öğretmenlerin okul içinde ve dışında sıkıntı yaşamasına neden olacağını düşündükleri ifadesine katılım düzeyleri değerlendirildiğinde de kamu kurumlarında çalışan öğretmenlerin belirtilen düşünceye katılım düzeylerinin özel sektörde çalışan katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Verilen örneklerden, öğrenci sayısına paralel olarak istismar ve ihmal ile karşılaşma olasılığının ve karşılaşma sıklığının artması ya da azalmasının kişinin zorunlu bildirim süreci ile ilgili tutumları üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Meslekte geçirilen süre değişkeni baz alınarak, katılımcıların aldıkları lisans eğitiminin çocukların davranış ve duygularını anlama ve değerlendirme ile çocuklarla iletişim kurma konularında kendilerine yeterli bilgi ve beceriyi kazandırdığı kanaatinde olup olmadıkları incelendiğinde meslekte çalışma yılı arttıkça katılımcıların aldıkları lisans eğitimini sayılan kriterlere göre yeterli olarak algılama düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı biçimde düşüş göstermektedir. Bu veri bildirim yükümlülüğü ile ilgili tutum ölçeğinin geliştirildiği

örneklemeden elde edilen verilerle ters düşmektedir. Malezya örnekleminde 10 yıldan daha az çalışan öğretmenlerin bildirim ve bildirim yapanlara verilen toplumsal tepkiler konusunda daha olumsuz tutumlara sahip olduğu ve bildirim konusunda daha fazla kişisel kaygıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Çalışma süresi 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların ise, bu iki boyutu inceleyen ifadelerden daha düşük puanlar aldıkları görülmektedir (Choo ve ark., 2013; 244)

Öğretmen eğitimi programlarının yıllar içinde güncel verilere uygun olarak değişmesi, hizmetiçi eğitim olanaklarının ülkenin her bölgesinde aynı seviyede verilememesi ve geçtiğimiz 20 yılda meydana gelen sosyolojik ve teknolojik gelişmenin, aileye, okula ve benimsenen çocuk yetiştirme modellerine etkisinin, eğitim öğretim hizmeti sağlayan personele aynı şekilde yansıtılamaması bu verinin ülkemizde ortaya çıkışında etkili olabilir. Ülkemizdeki verilere paralel olarak uluslararası alanda yapılan çalışmalarda da öğretmenler ve yöneticiler için zorunlu bildirim ile ilgili özelleşmiş içeriğe sahip eğitimlerin düzenlenmesi ve konu hakkındaki öğretmen yeterliliklerinin artırılması önerilmektedir (Kenny, 2001: 90, Reiniger, 1995, Kenny, 2004).

Çalışmamızdaki ilginç bulgulardan biri de, bildirim sonrası süreçte ailenin ya da toplumun bildirim yapan kişiye karşı öfkeli ve saldırgan tavırlar sergilemesinden endişe duyacağı ifadesine, eğitim alan ve almayan katılımcıların da kısmen veya tamamen katıldıklarını belirtmiş olması, ancak daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu eğitim alan katılımcıların, bu ifadeye kısmen veya tamamen katılma oranının, daha önce eğitim almayan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek olmasıdır. Malezya örnekleminde bildirimle ilgili tutumlarda daha önce konu hakkında alınan eğitimin anlamlı bir fark yaratmadığı tespit edilmişken, ülkemizde konuyla ilgili alınan eğitimin Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi'ne verilen yanıtlar üzerinde etkili olduğu görülmektedir (Choo ve ark., 2013: 244). Yalnız bu iki verinin değerlendirilmesi sırasında, ölçeğin geliştirilmiş olduğu Malezya'da çocuk istismarı ve

ihmalinin bildirimini, çalışmanın yapıldığı tarihlerde yasal zorunluluk olmadığı bilgisinin de dikkate alınması gerekmektedir.

Daha önce konu hakkında eğitim alan katılımcılar, bildirimlerin etkin biçimde dikkate alınmadığı ifadesine daha az katılmakta ve mesleki yeterliliklerini daha yeterli bulmakta iken, bildirim sonrası süreçte toplumun kendilerine gösterecekleri tepkiden daha çok endişe duyduklarını bildirmişlerdir. Aynı zamanda daha önce eğitim almış olan katılımcıların, bildirim sonrasında çocuğun ailesinin ve çevresinin olayı kimin ya da kimlerin bildirdiğini öğrenmesinden endişe ettiği için bildirim konusunda çekimser kalmayı tercih edeceği düşüncesine katılma oranının, daha önce konu hakkında eğitim almamış katılımcılara nazaran anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Sözü edilen iki veri birbiri ile çelişiyor gibi görünse de, anlaşılabilir durumdadır. Kişilerin aldıkları eğitim, yasal sorumlulukları ile çocuk istismarı ve ihmali belirtilerini tanıma ve anlama becerileri konusunda kendilerini daha yeterli hissetmelerini sağlamak ve kişilerin çocuklarla ilgili gözlemlerine güvengenliği artmaktadır. Alınan eğitimin mesleki sorumlulukların benimsenmesi ve yerine getirilmesine, bildirimle ilgili kişisel kaygının azalmasına fayda sağladığı görülmektedir. Kişi bu nedenlerle, şüpheli durumlarda bile bildirim yapma konusunda daha az çekimser kalmaktadır. Ancak kişinin görev yaptığı kurumda çalışmaya devam edecek olması, olayın zaman içinde fısıltı şeklinde de olsa duyulması ve başkaları tarafından farklı şekillerde anlatılması endişesi ve çalıştığı kurumdaki iş huzurunun bozulacağı düşüncesi, bildirim sürecine kimlik bilgileri dahil olduğunda açık hedef haline gelebileceği düşüncesi, kişilerin zorunlu bildirim sürecine ilişkin toplumsal tepkinin ne olacağından emin olamamalarına ve daha fazla kaygılanmalarına yol açmış olabilir.

Choo ve ark. (2013) tarafından yapılan çalışmada da, bildirimle ilgili en olumsuz değerlendirilen kısmın yukarıda da sözü edilen bildirimde verilen sosyal tepkiler olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle “Şüpheli durumlar için yapılan bildirimlerin öğretmenlerin okul içinde ve dışında sıkıntı yaşamamasına neden olacağını düşünürüm.” ve “Bildirim sonrası süreçte, ailenin ya da toplumun bildirim yapan kişiye karşı öfkeli ve saldırgan tavırlar sergilemesinden endişe duyarım.” şeklinde ifade edilen maddelerde bildirimde ve bildirim yapan kişiye verilen toplumsal tepkinin, tutumlara yansımalarının ayrıca değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Uluslararası literatür verilerine paralel biçimde, tarafımızca yapılan çalışmada da öğretmenlerin bildirim sonrası okulun, ailenin ve toplumun vereceği tepki ile ilgili endişe duydukları görülmektedir (Walsh ve ark., 2006: 70).

Eğitim, konu ile ilgili yaşantı, bağlam ve zaman gibi tutumları şekillendirmede etkisi yadsınamaz durumda olan değişkenlerin Malezya örneğinde olduğu gibi çalışmamızda da etkili olduğu ve sayılan değişkenlerin varlık ve yokluk durumuna göre, bildirim süreci ile ilgili sunulan ifadelerle verilen cevapların değiştiği görülmektedir.

6.ÖNERİLER

Bu çalışma öğretmen ve eğitim yöneticilerinin çocuk istismarı ve ihmeline yönelik tutumlarını farklı boyutlarda inceleyen bir çalışma olması nedeniyle önem taşımaktadır. Çalışmamızın sonuçları öğretmen ve eğitim yöneticilerinin zorunlu bildirim konusunda olumlu tutum sahibi olduklarını ancak bilgi eksikliği yaşadıklarını göstermektedir. Bilgi eksikliğinin giderilmesi ile çocuk istismarının önlenmesi ve azaltılması için olumlu adımlar atılması mümkün olabilir. Bu nedenle, öğretmenler ve eğitim yöneticileri için hazırlanan hizmetiçi eğitim programlarında çocuğun istismarı ve ihmali konusuna önem verilmeli, önleme ve müdahale yöntemleri ile yasal boyutu içeren eğitimler düzenlenmesinin yararlı sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir. Aynı zamanda üniversitelerin eğitim fakültelerinde okumakta olan öğretmen adaylarının da, çocuk istismarı ve ihmali tanıma, anlama ve bildirim süreci ile ilgili bilgi düzeylerinin artırılması da olumlu katkı sağlayacaktır.

Öğretmen ve eğitim yöneticilerinin çocuk istismarı ve ihmalinin bildirim konusunda olumlu tutumları bulunmakta ancak bildirim süreci ve sistemini değerlendirmede kararsızlıklar yaşadıkları, sürece ilişkin yol haritalarının net olmadığı görülmektedir. Bu nedenle zorunlu bildirim sistemini hızlilik, etkililik, verimlilik, aileye müdahale, çocuğa müdahale, sürecin belirsizliğinin azaltılması ve bildirim yapan kişiye sunulan müşavirlik hizmetleri bağlamında ayrı ayrı değerlendirmeyi amaçlayan açıklayıcı çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Öğretmen ve eğitim yöneticilerinin çocuk ile ilgili temel yasal düzenlemeleri içeren konular hakkında bilgi sahibi olmasının önemli olduğu, yapılan yanlış uygulamaların nedenlerinden birinin bu konudaki bilgi eksikliği olduğu görülmektedir. Bu nedenle tüm öğretmen eğitimi programlarına çocuk hukuku ve çocuk hakları ile ilgili düzenlemeleri içeren modüllerin eklenmesi ile öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmeline müdahale etme becerileri ve

çocuklardaki belirti ve davranışları anlamlandırma yeterlilikleri bağlamında kendilerini daha yeterli hissetmeleri sağlanabilir.

Okullarda Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Kılavuzu'nda bulunan bazı kısımlarda çocuğa yönelik kötü muameleler için alınacak tedbirler belirlenmiştir. Bu kılavuz karşılaşılan durumlar için genel bir çalışma yönergesi çizmekte, yapılması gereken iş ve işlemler belirtilmektedir. Bu kılavuzda şiddete uğrayan ve cinsel olarak istismar edilen, ihmal edilen, madde kullanımı söz konusu olan öğrencilere yönelik yapılması gereken müdahaleler okullarda görev yapan rehberlik öğretmenleri için kısaca açıklanmıştır. Buna benzer açıklayıcı bir öğretmen kılavuzunun hazırlanması ve tüm okul türleri ve kademelerinde görev yapan öğretmen ve eğitim yöneticilerinin kullanımına sunulması, karşılaşılan durumları değerlendirmeyi kolaylaştırabilir, suçu bildirmeme davranışının azaltılmasına yardımcı olabilir ve bildirim süreci ile ilgili bildirim yapan kişiye bir yol haritası çizerek kaygı düzeyini azaltmaya yardımcı olabilir.

Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmalinin bildirim süreci ile ilgili tutum ve düşüncelerinin, zihinsel şemalarının daha net belirlenmesi amacıyla konu ile ilgili nitel çalışmalar yapılmasının önem taşıdığı düşünülmektedir.

7. ÖZET

Çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikolojik gelişimini, psikolojik durumunu olumsuz yönde etkileyen kasıtlı ya da kasıtsız herhangi bir davranış ya da hareketsizlik, çocuk istismarı olarak düşünülür. Çocuğun istismar ve ihmali suç olduğundan yetkili mercilere bildirim, ülkemizde yasal olarak zorunlu kılınmıştır. Türk Ceza Kanununun 278 ve 279. maddeleri bildirim yükümlülüğü ile ilgili açıklamalar içermektedir.

Bu araştırmada, çocuğun istismarı ve ihmali bildirmekle yükümlü bir meslek grubu olan öğretmenlerin tutum ve düşüncelerini değerlendirilmiştir. Araştırmaya 531 kişi katılmıştır. Katılımcıların %72,1'i (383 kişi) kadın, % 27,9'u (148 kişi) erkektir. Katılımcıların %41,1'i psikolojik danışman ve rehber öğretmen, %40,3'ü branş öğretmeni, %8,5'i sınıf öğretmeni, %6'sı okul öncesi öğretmeni ve % 4,1'i eğitim yöneticisidir.

Katılımcıların %85,9'u kamu personeli, %14,1'i özel kurumlarda çalışıyor durumdadır. Katılımcıların %59,7 'si daha önce çocuk istismarı ve ihmali konusundaki eğitim almadığını, %40,3' ü ise konuyla ilgili daha önce eğitim aldığını belirtmiştir. Ayrıca, araştırmaya katılan öğretmenlerin %80,8'i çocuk istismarı ve ihmali konusunda bildirim yapmadıklarını, %19,2'si ise konuyla ilgili daha önce bildirim yaptığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %53,1'i konunun yasal boyutu hakkında bilgi sahibi olduğunu ve %46,9'u ise sözü edilen yasaları bilmediğini beyan etmiştir.

Çalışmamızın sonuçları, öğretmenlerin ve eğitimcilerin zorunlu bildirim karşı olumlu bir tutuma sahip olduklarını ancak bilgi eksikliği yaşadıklarını göstermektedir. Öğretmen ve eğitim yöneticilerinin çocuk istismarı ve ihmalinin bildirim konusunda olumlu tutumlara sahip olduğu ancak bildirim süreci ve sistemini değerlendirmede kararsızlıklar yaşadıkları, bildirim sürecine ilişkin yol haritalarının net olmadığı görülmektedir. Bu nedenle, öğretmenler ve eğitim yöneticileri için hazırlanan hizmetiçi eğitim programlarında çocuğun istismar ve

ihmaline önem verilmesi, önleme ve müdahale yöntemlerinin ve konunun hukuki boyutuyla ilgili eğitimlerin fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Çocuk hukukuna ve çocuk haklarına ilişkin bilgileri içeren modüllerin tüm öğretmen eğitimi programlarına dahil edilmesi, öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline müdahale etme ve çocukların belirti ve davranışlarını anlama becerilerinin gelişmesi açısından yardımcı olabilir. Çocuk istismarı ve ihmal konulu bir öğretmen kılavuzunun hazırlanması ve öğretmen ve eğitim yöneticilerinin kullanımına sunulması, karşılaşılan durumları değerlendirmeyi kolaylaştırabilir, suçu bildirmeme davranışının azaltılmasına yardımcı olabilir ve bildirim süreci ile ilgili bildirim yapan kişiye bir yol haritası çizerek kaygı düzeyini azaltmaya yardımcı olabilir.

Bildirim süreciyle ilgili tutum ve düşüncelerin zihinsel düzenlerini aydınlatmak için öğretmenlerin çocuk istismarına ve ihmaline yönelik tutumlarını inceleyen niteliksel çalışmaların yapılması konunun derinlemesine araştırılması için önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: Zorunlu bildirim, çocuk istismarı, ihmal, eğitim, öğretmen.

ABSTRACT

Any behavior or inactivity affecting the child's health, physical and psychological development, psychosocial situation in a negative way, whether intentionally or unintentionally, is considered child abuse. Notification to the competent authorities is legally mandated in our country since the child's neglect and abuse is a crime. 278 and 279 of the Turkish Criminal Law contain explanations regarding the notification obligation.

In this study, the attitudes of teachers towards the reporting of child abuse and neglect were examined. The conduct of this work to assess attitudes and the attitudes and thoughts of the teachers, who are a profession group obliged to report abuse and neglect of the child, have been determined.

531 people participated in the study, %72,1(383 people) were women and %27,9 (148 people) were participants. %41,1 of the participants were psychological counselors and guidance teachers, %40,3 were branch teachers, %8,5 were class teachers, % 6 were preschool teachers and %4,1 were education managers. % 85,9 of the participants are working as public personnel and %14,1 are working in private institutions. % 59,7 of the respondents stated that they did not receive education on child abuse and neglect before, while %40,3 of them stated that they had already participated in education about the subject. In addition, %80,8 of the teachers who participated in the study stated that they had never been informed about child abuse and neglect, while %19,2 stated that they had already been informed about the issue. %53,1 of the teachers who participated in the study stated that they have knowledge about the legislation and %46,9 stated that they do not know about the mentioned statement.

The results of our study show that teachers and educators have a positive attitude towards mandatory notification but they are experiencing lack of information. Teachers and education administrators have positive attitudes about reporting child abuse and neglect, but it is clear

that the road maps related to the process are unclear when they are uncertain about evaluating the reporting process and system.

For this reason, it is considered that in the in-service training programs prepared for the teachers and the education administrators, importance should be given to the child's abuse and neglect, and the prevention and intervention methods and the training with the legal dimension are thought to have beneficial results.

The inclusion of modules that include regulations on child law and child rights on all teacher education programs can help teachers feel more competent in terms of their ability to intervene in child abuse and neglect and to make sense of the signs and behaviors in children. Preparing the teacher's guide and making it available to teachers and trainers can help to assess situations, help reduce criminal behavior, and help reduce the level of anxiety by drawing a road map to the person reporting the notification process.

It is believed that the qualitative studies of teachers' child abuse and neglect in order to clarify the mental schemes of attitudes and thoughts about the notification process are important.

Key words: Mandatory reporting, child abuse, neglect, education, teacher.

8. KAYNAKÇA

Aksel, E. Ş. ve Irmak, T. Y. (2015). Çocuk Cinsel İstismarı Konusunda Öğretmenlerin Bilgi ve Deneyimleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(2), 373-391.

Akyüz, E. (2013). Çocuk hukuku. *Çocukların hakları ve korunması*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Akyüz, G., Beyaztaş, F. Y., Kuğu, N., Analan, E., Doğan, O. (2000). The Evaluation of Sociodemographic and Clinical Features of Children and Adolescents Sent for the Examination with the Claim of Committing Crime. *The Bulletin of Legal Medicine*, 5(2), 70-75.

Alvarez, K. M., Kenny, M. C., Donohue, B. ve Carpin, K. M. (2004). Why are professionals failing to initiate mandated reports of child maltreatment, and are there any empirically based training programs to assist professionals in the reporting process? *Aggression and Violent Behavior*, 9(5), 563-578.

Bahriyeli, Kemal. (2010). *Türk Ceza Kanunu'nda Kamu Görevlisinin Suçu Bildirmemesi Suçu*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Balachova, T.N., Bonner, B.L. ve Alexeeva, I.A. Child Maltreatment in Russia. Dubowitz H., Merrick, J, editörler. *International aspects of child abuse and neglect*, New York: Nova Science Publishers, 2010; 149-160.

Behl, L. E., Conyngham, H. A., May, P. F. (2003). Trends in child maltreatment literature. *Child Abuse & Neglect*, 27(2), 215-229.

Bilge, Y. D., Taşar, M. A., Kılınçoğlu, B., Özmen, S., Tıraş, Ü. (2013). Alt sosyoekonomik düzeye sahip anne-babaların çocuk istismarı ve ihmali hakkındaki bilgi düzeyleri, deneyimleri ve kullandıkları disiplin yöntemleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14, 27-35.

Black, D. A., Heyman, R. E. ve Slep, A. M. S. (2001). Risk factors for child physical abuse. *Aggression and Violent Behavior*, 6(2), 121-188.

Bozbeyoğlu, A. Ç., Koyuncu, E., Kardam, F. ve Sungur, A. (2010). Ailenin Karanlık Yüzü: Türkiye'de Ensest. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 1-38.

Burç, A. ve Güdücü Tüfekci, F. (2015). Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Düzeyleri. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 6(3), 144-151.

Brown, D., Reyes, S., Brown, B. ve Gonzenbach, M. (2013). The effectiveness of group treatment for female adult incest survivors. *Journal of child sexual abuse*, 22(2), 143-152.

Choo, W. Y., Walsh, K., Chinna, K. ve Tey, N. P. (2013). Teacher reporting attitudes scale (TRAS) confirmatory and exploratory factor analyses with a Malaysian sample. *Journal of interpersonal violence*, 28(2), 231-253.

Cleaver, H., Unell, I. ve Aldgate, J. (1999). *Children's needs-parenting capacity: the impact of parental mental illness, problem alcohol and drug use, and domestic violence on children's development*. London: Stationery Office.

Connelly, C. D. ve Straus, M. A. (1992). Mother's age and risk for physical abuse. *Child Abuse & Neglect*, 16(5), 709-718.

Crenshaw, W. B., Crenshaw, L. M. ve Lichtenberg, J. W. (1995). When educators confront child abuse: An analysis of the decision to report. *Child abuse & neglect*, 19(9), 1095-1113.

Crouch, J. L., Milner, J. S. ve Thomsen, C. (2001). Childhood physical abuse, early social support, and risk for maltreatment: current social support as a mediator of risk for child physical abuse. *Child Abuse & Neglect*, 25(1), 93-107.

Çağlar, S. ve Savaşer, S. (2010). İnternet ve çocuk pornografisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1001-1008.

Danışman, I. G. ve Berberoğlu, E. Suça yönelen ergenlerde, çocukluk döneminde örseleyici yaşantılara maruz kalma düzeyi ile adil dünya inancı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 17(2):111-119.

Davies, E., O'Leary, E. ve Read, J. (2015). Child abuse in England and Wales 2003-2013: Newspaper reporting versus reality. *Journalism*. 1-18.

Deb, S. Child protection: Scenario in India. Dubowitz H., Merrick, J, editörler. International aspects of child abuse and neglect, New York: Nova Science Publishers, 2010; 11-23.

Dereobalı, N., Karadağ, S. Ç. ve Sönmez, S. (2013). Okulöncesi Eğitim Öğretmenlerinin Çocuk İstismari İhmali Şiddet Ve Eğitimcilerin Rolü Konusundaki Görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 14(1), 50-66.

Dönmez, B. D. (2011). Türk Ceza Kanununda “Kamu Görevlisi” kavramı. *Barolar Birliği Dergisi*, 95-130.

Dubowitz, H., Black, M., Starr, R. H. ve Zuravin, S. (1993). A conceptual definition of child neglect. *Criminal Justice and Behavior*, 20(1), 8-26.

Durmuşoğlu, N. ve Doğru, S. S. Y. (2006). Çocukluk Örseleyici Yaşantılarının Ergenlikteki Yakın İlişkilerde Bireye Etkisinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 237-246.

Erel, Ö. ve Gölge Z. B. (2015). Üniversite öğrencilerinde riskli davranışlar ile çocukluk çağı istismar, dürtüsellik ve riskli davranışlar arasındaki ilişki. *Journal of Psychiatry*, 16(3), 189-197.

Ergin, H. ve Yıldız, S. A. (2010). *Gelişim Psikolojisi*. Nobel Yayın Dağıtım.

- Erkol, Z., Albek, E., Canturk, N. ve Erkol, H. (2014). Two Physical Child Abuse Cases With Lethal Outcome [Ölümlü Sonuçlanan İki Fiziksel Çocuk İstismarı Olgusu]. *Medicine Science*, 3(2), 1277-1288.
- Feng, J. Y., Chen, Y. W., Fetzer, S., Feng, M. C. ve Lin, C. L. (2012). Ethical and legal challenges of mandated child abuse reporters. *Children and Youth Services Review*, 34(1), 276-280.
- Fergusson, D. M. ve Lynskey, M. T. (1997). Physical punishment/maltreatment during childhood and adjustment in young adulthood. *Child abuse & neglect*, 21(7), 617-630.
- Gencer, Ö., Özbek, A., Özyurt, G. ve Kavurma, C. (2016). Çocuk ve ergenlerde aile dışı ve aile içi cinsel istismar olgularının karşılaştırılması. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 56-64.
- Gilbert, R., Kemp, A., Thoburn, J., Sidebotham, P., Radford, L., Glaser, D. ve MacMillan, H. L. (2009). Recognising and responding to child maltreatment. *The Lancet*, 373(9658), 167-180.
- Goebbels, A. F. G., Nicholson, J. M., Walsh, K. ve De Vries, H. (2008). Teachers' reporting of suspected child abuse and neglect: behaviour and determinants. *Health education research*, 23(6), 941-951.

Goldman, J. D. ve Grimbeek, P. (2015). Preservice teachers' sources of information on mandatory reporting of child sexual abuse. *Journal of child sexual abuse*, 24(3), 238-258.

Gray, J. Protecting children from abuse and neglect in England. Dubowitz H., Merrick, J, editörler. International aspects of child abuse and neglect, New York: Nova Science Publishers, 2010; 111-121.

Güner, Ş. İ., Güner, S. ve Şahan, M. H. (2010). Çocuklarda sosyal ve medikal bir problem; istismar. *Van Tıp Dergisi*, 17(3), 108-113.

Hicks, L. ve Stein, M. (2015). Understanding and working with adolescent neglect: perspectives from research, young people and professionals. *Child & Family Social Work*, 20(2), 223-233.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.57fcf26b3bf0f6.82390184. (11.10.2016).

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>. (11.10.2016).

<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs150/en/> (09.04.2017).

Ip, LS P. Child protection system in Hong Kong. Dubowitz H., Merrick, J, editörler. International aspects of child abuse and neglect, New York: Nova Science Publishers, 2010; 1-10.

İmren, S. G., Ayaz, A. B., Yusufoglu, C. ve Arman, A. R. (2013). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerde klinik özellikler ve intihar girişimi ile ilişkili risk etmenleri. *Marmara Medical Journal*, 26(1), 11-16.

İnan, M. (2010). *2005 – 2009 Yıllarında Kocaeli Adliyesi 'nde Görülen Cinsel İstismar Konulu Davalarda Sanık ve Mağdur Çocukların Sosyo-Demografik Özellikleri ve Suçun Niteliği*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.

İplikçi, H. E. (2010). *Türk Ceza Hukukunda Suçu Bildirmeme Suçları*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Johnson, C. F. (2000). Abuse and neglect of children. *Nelson textbook of pediatrics*, 16.

Kara, Ö., Çalışkan, D. ve Suskan, E. (2014). Ankara ilinde görev yapan çocuk asistanları, uzmanları ve pratisyen doktorların çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi düzeyleri ve yaklaşımlarının karşılaştırılması. *Türk Pediatri Arşivi*, 49, 57-65.

Karakaya, I., Üneri, Ö. Ş. ve Çoşkun, A. (2005). Çocukluk Cinsel İstismarı: Bir Olgu Nedeniyle Tanı Güçlükleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, (3), 12, 141-144.

- Kellogg, N. D. (2007). Evaluation of suspected child physical abuse. *Pediatrics*, 119(6), 1232-1241.
- Kenny, M. C. (2001). Child abuse reporting: Teachers' perceived deterrents. *Child abuse and neglect*, 25(1), 81-92.
- Kenny, M. C. (2001). Compliance with mandated child abuse reporting: Comparing physicians and teachers. *Journal of Offender Rehabilitation*, 34(1), 9-23.
- Kenny, M. C. (2004). Teachers' attitudes toward and knowledge of child maltreatment. *Child abuse & neglect*, 28(12), 1311-1319.
- Kenny, M. C. ve McEachern, A. G. (2002). Reporting suspected child abuse: A pilot comparison of middle and high school counselors and principals. *Journal of child sexual abuse*, 11(2), 59-75.
- Kesner, J.E. ve Dever, B.E. (2015). Mandatory Reporting Laws and the Identification of Severe Child Abuse and Neglect içinde An Inter-reporter Analysis of Mandated Child Maltreatment Reporting in the USA, 61-76.
- King, N. J., Heyne, D., Tonge, B. J., Mullen, P., Myerson, N., Rollings, S. ve Ollendick, T. H. (2003). Sexually abused children suffering from post-traumatic stress disorder: Assessment and treatment strategies. *Cognitive Behaviour Therapy*, 32(1), 2-12.

Koca, M. (2012). Çocuk istismarında ihbar yükümlülüğü. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3(1),113-128.

Kürklü, A. (2012). *Öğretmenlerin Çocuk İstismarı Ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Madrid, J. B. Child protection in the Philippines. Dubowitz H., Merrick, J, editörler. International aspects of child abuse and neglect, New York: Nova Science Publishers, 2010; 29-35.

Mahiroğlu, A., Buluç, B. (2003). Orta Öğretim Kurumlarında Fiziksel Ceza Uygulamaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 81-95.

Mathews, B. ve Kenny, M. C. (2008). Mandatory reporting legislation in the United States, Canada, and Australia: A cross-jurisdictional review of key features, differences, and issues. *Child maltreatment*, 13(1), 50-63.

Matsumoto, David; Hwang, Hyisung C.,(2015). *International Journal of Psychology* 50(5), 327-335.

Minty, B. ve Pattinson, G. (1994). The nature of child neglect. *British Journal of social work*, 24(6), 733-747.

Muhammad, T. Child protection in Pakistan. Dubowitz H., Merrick, J, editörler. International aspects of child abuse and neglect, New York: Nova Science Publishers, 2010; 25-29.

Norman, R. E., Byambaa, M., De, R., Butchart, A., Scott, J. ve Vos, T. (2012). The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: a systematic review and meta-analysis. *PLoS Med*, 9(11), e1001349.

Önder, F. C., ve Yurtal, F. (2008). Zorba, kurban ve olumlu özellikler taşıyan ergenlerin aile özelliklerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri/Educational Sciences: Theory & Practice*, 8(3), 805-832.

Özdemir, B., Celbiş, O., İris, M. ve Üzün, İ. (2012). Birth as a Result of Father-Daughter Incest: A Case Report. *Journal of Turgut Ozal Medical Center*, 19(1), 30-32.

Pelcovitz, D., Kaplan, S. J., Ellenberg, A., Labruna, V., Salzinger, S., Mandel, F. ve Weiner, M. (2000). Adolescent physical abuse: age at time of abuse and adolescent perception of family functioning. *Journal of Family Violence*, 15, 375–389.

Petersen, A. C., Joseph, J. ve Feit, M. (Eds.). (2014). *New directions in child abuse and neglect research*. National Academies Press.

Polat,O., 2012. *Klinik adli tıp*. 5. Baskı. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

Reiniger, A., Robison, E. ve McHugh, M. (1995). Mandated training of professionals:

A means for improving reporting of suspected child abuse. *Child abuse & neglect*, 19(1), 63-69.

Reitsema, A. M. ve Grietens, H. (2015). Is anybody listening? The literature on the

dialogical process of child sexual abuse disclosure reviewed. *Trauma, Violence, & Abuse*, 17(3), 30-40.

Runyan, K. D., (2015). Mandatory Reporting Laws and the Identification of Severe

Child Abuse and Neglect içinde Who Is Maltreated and How Mandated Reporting Might Help; 27-32.

Sağır, M. ve Gözler, A. (2016). Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline

Yönelik Görüşleri ve Farkındalık Düzeyleri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 3 (5), 7-24.

Schönbucher, V., Maier, T., Mohler-Kuo, M., Schnyder, U. ve Landolt, M. A. (2012).

Disclosure of child sexual abuse by adolescents: A qualitative in-depth study. *Journal of Interpersonal Violence*.

Sedlak, A. J., Mettenburg, J., Basena, M., Peta, I., McPherson, K. ve Greene, A.

(2010). Fourth national incidence study of child abuse and neglect (NIS-4). *Washington, DC: US Department of Health and Human Services*.

Sokullu-Akıncı, F. (2012). *Kriminoloji*. (Dokuzuncu Bası). İstanbul: Beta.

Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M. J. ve van IJzendoorn, M. H. (2013).

The neglect of child neglect: a meta-analytic review of the prevalence of neglect. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 48(3), 345-355.

Sugaya, L., Hasin, D. S., Olfson, M., Lin, K. H., Grant, B. F. ve Blanco, C. (2012).

Child physical abuse and adult mental health: a national study. *Journal of traumatic stress*, 25(4), 384-392.

Şimşek, S. ve Cenkseven-Önder, F. (2011). Ergenlerde Davranış Problemlerinin,

Anne-Babadan ve Öğretmenlerden Algılanan Duygusal İstismar Açısından İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(3), 1124-1137.

Taner, H. A., Çetin, F. H., Işık, Y. ve İşeri, E. (2015). Cinsel istismara uğrayan çocuk

ve ergenlerde psikopatoloji ve ilişkili risk etkenleri. *Anadolu Psikiyatr Dergisi*, 16, 294-300.

Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik

yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.

Taub, G. Child protection in France. Dubowitz H., Merrick, J, editörler. International

aspects of child abuse and neglect, New York: Nova Science Publishers, 2010; 123-129.

Thomas, B. H. ve Jamieson, E. (1995). Childhood sexually transmitted diseases and child sexual abuse: Results of a Canadian survey of three professional groups. *Child abuse & neglect*, 19(9), 1019-1029.

Tıraşçı, Y. ve Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.

Toker, T., Tiryaki, A., Özçürümez, G. ve İskender, B. (2011). Madde kullananlarda çocukluk örselenme yaşantılarının, madde kullanma eğilimi, benlik saygısı ve başa çıkma tutumları ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 83-92.

Tozman, Ö. (2009). İhmal Suçlarında Teşebbüs Ve Gönüllü Vazgeçme. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*(84), 160-187.

Tunç, A. ve Tezer, E. (2006). Çocuk yetiştirme stilleri ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 37-44.

Turhan, E., Sangün, Ö. ve İnandı, T. (2006). Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 15(9), 153-157.

Unicef Uluslararası Kurtarma Komitesi. Cinsel istismar mağduru çocuklara bakım kılavuzu. New York: 2015.

Ünal, F. (2008). Ailede çocuk istismarı ve ihmali. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 9-18.

Walsh, K., Farrell, A., Bridgstock, R. ve Schweitzer, R. (2006). The contested terrain of teachers detecting and reporting child abuse and neglect. *Journal of Early Childhood Research*, 4(1), 65-76.

Walsh, K., Rassafiani, M., Mathews, B., Farrell, A. ve Butler, D. (2012). Exploratory factor analysis and psychometric evaluation of the teacher reporting attitude scale for child sexual abuse. *Journal of child sexual abuse*, 21(5), 489-506.

Webster, S. W., O'Toole, R., O'Toole, A. W. ve Lucal, B. (2005). Overreporting and underreporting of child abuse: Teachers' use of professional discretion. *Child abuse & neglect*, 29(11), 1281-1296.

Yağmur, F. (2008). Çocuk İstismarı ve İhmalı. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* (12), 71-78.

Yampolskaya, S. ve Banks, S. M. (2006). An assessment of the extent of child maltreatment using administrative databases. *Assessment*, 13(3), 342-355.

Yapıcı, Ş. (2010). Türk toplumunda aile ve eğitim ilişkisi. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(4), 1544-1570.

Yıldırım, A. ve Gümüş, B. (2011). Difficulty in revealing the abuse: incest. *Cumhuriyet Medical Journal*, 33(1), 114-118.

Yılmaz, A. (2009). Child Abuse and Neglect: Risk Factors and Effects of Child Abuse on Child Psycho-Social development/Cocuk Istismari Ve Ihmali: Risk Faktorleri Ve Cocukların Psiko-Sosyal Gelisimi Uzerindeki Etkileri. *Civilacademy Journal of Social Sciences*, 7(1), 63-79.

Zoroğlu, S. S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Kora, M. E. ve Alyanak, B. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78.

9. ÖZGEÇMİŞ

A. KİŞİSEL BİLGİLER

A.1. Adı soyadı: Oya YETİŞ
A.2. Doğum tarihi ve yeri: 05.11.1990/ İstanbul
A.3. Yabancı dil bilgisi: Almanca / İngilizce (Orta Düzey)
A.4. Görev yeri: Bahçelievler Türk Telekom Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
A.5.İletişim bilgileri (e-posta adresi / telefon): oya_yetis@hotmail.com/ 05534750383

B. EĞİTİM BİLGİLERİ

B.1. Mezun olduğu üniversite / fakülteyi lütfen belirtiniz: İstanbul Üniversitesi / Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi
B.2. Mezuniyet tarihini lütfen belirtiniz (yıl olarak): 2012
B.3. Varsa, akademik ünvanları lütfen belirtiniz:-

C. İŞ TECRÜBESİNE AİT BİLGİLER

C.1. Bugüne kadar çalıştığı kurum / kuruluşları lütfen belirtiniz: Sultangazi Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (2012-2015) Bahçelievler Türk Telekom Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (2015-Bugün)

10.EKLER

Sosyodemografik Form

1. Cinsiyetiniz

Kadın () Erkek ()

2. Aşağıdaki meslek gruplarından hangisine mensupsunuz?

() Sınıf öğretmeni

() Okulöncesi öğretmeni

() Branş öğretmeni

() Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen

() Eğitim Yöneticisi

3. Çalıştığınız kurum

() Kamu () Özel

4. Mesleğinizde toplam çalışma süreniz

() 0-5 yıl

() 5-10 yıl

() 10 yıl ve üstü

5. Çalıştığınız kurum

() Okulöncesi

() İlkokul

() Ortaokul

- Lise
- Rehberlik ve Araştırma Merkezi
- Diğer

6. Daha önce çocuk istismarı ve ihmali konulu bir eğitim aldınız mı?

- Evet
- Hayır

7. Daha önce çocuk istismarı ya da ihmali konulu ihbarda bulundunuz mu?

- Evet
- Hayır

8. Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddelerinde belirtilen "bildirim yükümlülüğü" ve yasal yaptırım hakkında bilgi sahibi misiniz?

- Evet
- Hayır

9. Çocuk istismarı ve ihmali konulu bir bildirim yapacak olsaydınız aşağıdaki birimlerden hangisine bildirim yapmayı tercih ederdiniz?

- Cumhuriyet savcılığı
- Polis /Jandarma
- Aile ve sosyal Politikalar Bakanlığı
- Milli Eğitim Müdürlüğü
- Çocuk Koruma Merkezleri (Üniversitelerin çocuk koruma merkezleri)
- Çocuk İzlem Merkezleri (Sağlık Bakanlığı çocuk izlem merkezleri)

Bildirim Yükümlülüğü Tutum Anketi

1. Çocuk istismarı ya da ihmali konusunda şüpheye düşersem bildirim yaparım.

Katılmıyorum Kısmen katılmıyorum Kararsızım Kısmen katılıyorum Katılıyorum
(1) (2) (3) (4) (5)

2. Çocuk istismarı ve ihmalinin belirtilerini anlama ve yorumlamada mesleki yeterliliklerimin tam olduğuna inanıyorum.

Katılmıyorum Kısmen katılmıyorum Kararsızım Kısmen katılıyorum Katılıyorum
(1) (2) (3) (4) (5)

3. Çocukların güvenli ve sağlıklı bir yaşam sürmesi için zorunlu bildirim süreci gereklidir.

Katılmıyorum Kısmen katılmıyorum Kararsızım Kısmen katılıyorum Katılıyorum
(1) (2) (3) (4) (5)

4. Çalıştığım kurumdaki meslektaşlarım ve yöneticiler benimle aynı fikirde olmasa da şüpheli bulduğum durumlarla ilgili bildirim yaparım.

Katılmıyorum Kısmen katılmıyorum Kararsızım Kısmen katılıyorum Katılıyorum
(1) (2) (3) (4) (5)

5. Uzun vadede çocuk istismarı ve ihmalinin azaltılması ve önlenmesi için, öğretmenlerin bildirim yükümlülüğünü yerine getirmelerinin önemli olduğunu düşünüyorum.

Katılmıyorum Kısmen katılmıyorum Kararsızım Kısmen katılıyorum Katılıyorum
(1) (2) (3) (4) (5)

6. Çocuk istismarı ve ihmali konusunda yapılan bildirimlere cevap verme ve ihtiyacı karşılama konusunda mevcut sistemi etkili ve yeterli buluyorum.

Katılmıyorum Kısmen katılmıyorum Kararsızım Kısmen katılıyorum Katılıyorum
(1) (2) (3) (4) (5)

7. Özellikle öğretmenler için çocuk istismarı ve ihmalinin bildirim sürecini tanımlayan, atılması gereken adımları açıkça belirten bir yönetmeliğin gerekli olduğunu düşünürüm.

Katılmıyorum Kısmen katılmıyorum Kararsızım Kısmen katılıyorum Katılıyorum
(1) (2) (3) (4) (5)

8. Şüpheli durumlar için yapılan bildirimlerin öğretmenlerin okul içinde ve dışında sıkıntı yaşamasına neden olacağını düşünürüm.

Katılmıyorum Kısmen katılmıyorum Kararsızım Kısmen katılıyorum Katılıyorum

(1) (2) (3) (4) (5)

9. Çocuk istismarı ve ihmalini bildirsem bile, olayın doğruluğunu ispat etmek için yeterli kanıt ya da tanığa ulaşamayacağımı düşünürüm.

Katılmıyorum Kısmen katılmıyorum Kararsızım Kısmen katılıyorum Katılıyorum

(1) (2) (3) (4) (5)

10. Çocuk istismarı ve ihmalini ihbar etmek, yetkili makamların çocuk ve ailelere ulaşmasına ve sorunun çözülmesine yardımcı olur.

Katılmıyorum Kısmen katılmıyorum Kararsızım Kısmen katılıyorum Katılıyorum

(1) (2) (3) (4) (5)

11. Bildirim sonrası süreçte, ailenin ya da toplumun bildirim yapan kişiye karşı öfkeli ve saldırgan tavırlar sergilemesinden endişe duyarım.

Katılmıyorum Kısmen katılmıyorum Kararsızım Kısmen katılıyorum Katılıyorum

(1) (2) (3) (4) (5)

12. Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bildirimden sonra çocuğun ailesinin ve çevresinin olayı kimin ya da kimlerin bildirdiğini öğrenmesinden endişe ettiğim için, bildirim sürecine dahil olmak konusunda çekimser kalırım.

Katılmıyorum Kısmen katılmıyorum Kararsızım Kısmen katılıyorum Katılıyorum

(1) (2) (3) (4) (5)

13. Bildirim sürecinden sonra, yetkili makamların çocuk ve aileye hızlı ve etkin biçimde müdahale edeceğini düşünüyorum.

Katılmıyorum Kısmen katılmıyorum Kararsızım Kısmen katılıyorum Katılıyorum

(1) (2) (3) (4) (5)

14. Çocuk istismarı ve ihmali konusunda yapılan bildirimlerin etkin biçimde dikkate alındığını düşünmüyorum.

Katılmıyorum Kısmen katılmıyorum Kararsızım Kısmen katılıyorum Katılıyorum

(1) (2) (3) (4) (5)

15. Aldığım lisans eğitiminin çocukların davranış ve duygularını anlama ve değerlendirme ile çocuklarla iletişim kurma konularında bana yeterli bilgi ve beceriyi kazandırdığı kanaatindeyim.

Katılmıyorum Kısmen katılmıyorum Kararsızım Kısmen katılıyorum Katılıyorum

(1) (2) (3) (4) (5)

Tarih ve Sayı: 08/12/2016-444260

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dekanlığı

Sayı :59491012-604.01.02-
Konu :Yüksek.Lis.Öğr. Oya Yetiş'in
etik kurul kararı A-06

ADLI TIP ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi :09.11.2016 tarih,86669574-302.14.06-405331 sayılı yazı

Enstitünüz Sosyal Bilimler Anabilim Dalı öğretim üyesi **Doç.Dr.Neylan ZİYALAR**'ın danışmanlığında **Yüksek Lisans Öğrencisi Oya YETİŞ**'in yürütücülüğünde "**Çocuk İstismarı ve İhmalinin Bildirimine Yönelik Öğretmen Tutumları**" başlıklı **Yüksek Lisans Tezi (Anket)** hakkında ilgi yazınız ve ekleri **06 Aralık 2016** tarihinde toplanan Fakültemiz Klinik Araştırmalar Etik Kurulunca müzakere edilmiş olup; etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

e-İmzalı
Prof. Dr. Özgür KASAPÇOPUR
Başkan

e-İmzalı
Prof. Dr. Feray SAVRUN
Dekan a.
Dekan Yardımcısı

EK :
1 dosya elden teslim edilecektir.

Doğrulamak için:<http://194.27.128.66/envision.Sorgula/belgedogrulama.aspx?V=BENULYBU7>

Ayrıntılı bilgi için irtibat : Güler SOYDANER Dahili : 22300

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi 34303 Cerrahpaşa/ İSTANBUL

Tel : 0 (212) 414 30 00 21107- 21108 Fax : 0 (212) 632 00 33

e-posta : ctfpersonel@istanbul.edu.tr Elektronik Ağ : www.istanbul.edu.tr

Tarih ve Sayı: 12/12/2016-212255

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
Adli Tıp Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı :86669574-302.14.06-
Konu :Oya YETİŞ'in tez çalışmasının etik
açıdan değerlendirilmesi

Oya YETİŞ

Enstitümüz Sosyal Bilimler Anabilim Dalının yüksek lisans programına kayıtlı öğrencisi Oya YETİŞ'in "Çocuk İstismarı ve İhmalinin Bildirimine Yönelik Öğretmen Tutumları" başlıklı tez çalışması 06 Aralık 2016 tarihinde toplanan Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulunca müzakere edilmiş olup, etik açıdan uygun görüldüğü hakkındaki 08.12.2016 tarihli, 444260 sayılı yazısı ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve buna göre gereğini rica ederim.

e-İmzalı
Prof. Dr. Faruk AŞICIOĞLU
Enstitü Müdürü

EK :
1

DAĞITIM
Oya YETİŞ
Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Başkanlığı

Doğrulamak için:<http://194.27.128.66/envision.Sorgula/belgedogrulama.aspx?V=BELMLY2AP>

Ayrıntılı bilgi için irtibat : Mehmet SALDIRAN Dahili : 22833

İ.Ü. Adli Tıp Enstitüsü 34098 Cerrahpaşa/İSTANBUL
Tel : (0212) 414 30 00 Fax : (0212) 588 00 11
e-posta : adlitipens@istanbul.edu.tr Elektronik Ağ : www.istanbul.edu.tr

170 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.